

Культурная сталіца-2014:
вопыт для Гродна
С. 7

Пра кліп-мэйкерства:
патрэбна ці не?
С. 6

Арт-цэнтр Марка Роткі: тэхналогія вяртання імя
С. 13

Сельская бібліятэка і яе блог
С. 12

У той час як жыхары і госці сталіцы накіроўваліся на спектаклі Мінскага міжнароднага Каляднага опернага форуму, у Маладзечне прэзентавалася свая прэм'ера: тамтэйшы маладзёжны народны тэатр паставіў оперу Алега Залётнева "Міхал Клеафас Агінскі. Невядомы партрэт".

КОЛЬКІ "АЛЕ" ДА "ПЕРШАЙ У СВЕЦЕ"

Надзея БУНЦЭВІЧ

Оперны партрэт Агінскага: профіль невядомы?

Міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў ацаніў падзею на "дзесяць з плюсам", а ў другой з пасляпрэм'ерных прамой новую пастановку пазначылі нават вышэй за сталічнае ўвасабленне "Лятучага Галандца" Р.Вагнера. Вядома, гэта быў акт патрыятызму: Маладзечанскі тэатр не проста ўвасобіў гатовую партытуру, а непасрэдна садзейнічаў самому яе з'яўленню, замовіўшы оперу пра Агінскага знанаму беларускаму кампазітару Алегу Залётневу. Аўтарам ідэі выступіў нястомны Рыгор Сарока, які кіруе не толькі згаданым тэатрам, але і тамтэйшым Музычным каледжам імя М.К. Агінскага, сімфанічным аркестрам каледжа, а таксама Дабрачынным фондам "Спадчына М.К. Агінскага" ў Маладзечне.

Уразіла статыстыка: у падрыхтоўцы спектакля было задзейнічана 150 чалавек, пры гэтым сама пастановка каштавала 300 мільёнаў беларускіх рублёў. Такое сталася магчымым толькі таму, што над праектам працаваў увесь каледж...

Чым новая пастановка здзівіла, а чым — не, чытайце на старонцы 9.

На здымку: Аляксандр Лукашэнка ўручае ўзнагароду загадчыку аддзела навін культуры АТН Міхайлу Равуцкаму. / Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

"НАЦЫЯНАЛЬНУЮ КУЛЬТУРУ НЕЛЬГА РАЗУМЕЦЬ СПРОШЧАНА" С. 2

Нацыянальную культуру нельга разумець спрошчана, толькі як фальклор або творы на беларускай мове, адзначыў Аляксандр Лукашэнка пад час цырымоніі ўзнагароджання Прэміямі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне" і спецыяльнымі прэміямі Кіраўніка дзяржавы дзелям культуры і мастацтва. "Наша культура шматгранная, яна аб'ядноўвае духоўны вопыт розных нацый і канфесій, усе віды мастацтва, дзе праяўляецца талент народа. І адмовіцца ад гэтага мы ні ў якім выпадку не маем права і не павінны", — падкрэсліў Прэзідэнт.

Праекты развіцця

Крэўскі друг — на сувеніры?

Едзем далей. Гродзеншчына вітае санлівымі туманамі. Не паддаемца настрою і рушым да новых сустрэч. Журналісцкая справа тым і прываблівае, што рандэву нават са старымі знаёмымі кожны раз прыносіць непадробныя эмоцыі, яркія ўражанні, чарговыя тэмы для нашых артыкулаў. Праўда, гэтым эмоцыям і ўражанням не стае іншым разам паўнаватарскага станоўчага зараду. Але і такая акалічнасць — неад'емная частка журналісцкай справы, галоўная задача якой не шукаць недахопы, а аб'ектыўна аналізаваць іх вытокі.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ

Караняцыя Міндоўга адмяняецца

У Смаргонскім раёне не маглі абмінуць ці не галоўную яго славагасць — вёску Крэва. Вітаўт, Кейстут, Ягайла... Менавіта пад мясцовай замкавай засенню нараджалася беларуская дзяржаўнасць. Менавіта тут, на нашу думку, павінен пабываць хоць раз у жыцці кожны

беларус. Каб прасякнуцца, адчуць і не забыцца. І на гэта, як падаецца, павінны працаваць усе структуры і знакімітай вёскі, і Смаргоншчыны ў цэлым. Але ці працуюць?

Маем на ўвазе не толькі якасць захавання ўнікальных замкавых рэшткаў, якія, на вялікі жаль, стаміліся змагацца са стагоддзямі. Крэва па згаданых вышэй прычынах даўно ўвайшло ў турыстычныя маршруты па Краіне замкаў. Плошча пасёлка з гэтай нагоды няблага добраўпарадкавана. А вось сувеніраў прыдбаць тут пакуль немагчыма. Чаму? Як распавядаюць самі вяскоўцы, у краме «Прамень» час ад часу можна набыць кніжку мясцовага краязнаўцы Аляксандра Камінскага. Але гэта хутчэй ініцыятыва самога краязнаўцы. Рушым познім надвечоркам у Крэўскі цэнтральны дом культуры, які вабіць святлом вокнаў. А раптам тут можна пабачыць і прыдбаць сувеніры, звязаныя з гісторыяй сівых муроў? Не...

Што пабачылі нашы карэспандэнты ў Смаргонскім і Ашмянскім раёнах, чытайце на старонках 10 — 11.

Рэпарцёрскі марафон

Як выратаваць млын?

Чытайце ў рэпартажы "К" пра лёс аднаго з ветракоў, які перанёс на свой участак неаб'якавы да захавання спадчыны мастак...

С. 3, 6

Афіцыйна

Указам Кіраўніка дзяржавы Аляксандра Лукашэнкі за актыўную дзейнасць у гуманітарнай сферы прысуджаны пяць прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне" 2013 года. Аляксандр Лукашэнка таксама падпісаў Указ, у адпаведнасці з якім за значныя творчыя і педагогічныя дасягненні, што атрымалі грамадскае прызнанне, прысуджаны дзесяць спецыяльных прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Сярод лаўрэатаў прэміі "За духоўнае адраджэнне" — епіскап Магілёўскі і Мсціслаўскі Сафроній, які ўнёс значны асабісты ўклад у духоўнае адраджэнне Беларусі, сацыяльную і асветніцкую дзейнасць.

За дасягненні ў развіцці сістэмы медыцынскай рэабілітацыі дзяцей, укараненне сучасных тэхналогій, якія даюць магчымасць адаптаваць хворых дзяцей і дзяцей-інвалідаў у грамадстве, узнагароды ўдасцелены калектыву Рэспубліканскай дзіцячай бальніцы медыцынскай рэабілітацыі.

Прэмія прысуджана калектыву Быхаўскага псіханеўралогічнага дома-інтэрната за шматгадовую плённую працу па сацыяльнай абароне насельніцтва, рэалізацыю гуманістычнай мадэлі сацыяльнай работы з людзьмі з псіханеўралогічнымі захворваннямі.

Рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне "Беларускі дзіцячы фонд" адзначана прэміяй за значны ўклад у абарону правоў дзяцей і рэалізацыю сацыяльна значных гуманітарных праектаў.

За высокія дасягненні ў справе выхавання і вяртання да паўнацэннага жыцця дзяцей, якія аказаліся ў сацыяльна небяспечным становішчы, захавання сям'і для кожнага дзіцяці прэміі "За духоўнае адраджэнне" ўдасцелены начальніку інспекцыі па справах непаўналетніх міліцыі грамадскай бяспекі УУС Мінскага райвыканкама Вольга Чамаданава.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва прысуджана аўтарскаму калектыву АТН Белтэлерадыёкампаніі ў складзе рэдактара Алены Борматавай, рэжысёра Марыі Жукавай і загадчыка аддзела навін культуры Міхаіла Равуцкага за стварэнне дакументальных фільмаў "Слуцкія паясы. Тайны знакі", "Міхаіл Савіцкі. Тайны біяграфіі", "Радзівілы. Тайны сям'і", "Нацыянальная дыялогія. Статут ВКЛ", "Нацыянальная трылогія: Герб. Гімн. Сцяг", "Імя яму - Храм".

Дзяржава заўсёды гатова падтрымаць ініцыятывы, накіраваныя на паляпшэнне жыцця ва ўсіх аспектах. Аб гэтым заявіў 9 студзеня Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка на цырымоніі ўручэння прэміі "За духоўнае адраджэнне", спецыяльных прэмій дзеячам культуры і мастацтва, спецыяльнай прэміі "Беларускі спартыўны Алімп" 2013 года.

Гаворачы аб сацыяльнай місіі культуры і гуманітарных ведаў, Прэзідэнт адзначыў, што нярэдка даводзіцца чуць, што ў нашы дні на змену прывычнай маралі прыходзіць "разумны эгаізм", паколькі ў аснове поспеху ляжыць фінансавы інтарэс. "Але любы матэрыяльны дабрабыт прадугледжвае трывалы духоўны фундамент. Следам за заклікамі да адмаўлення ад культурнай самабытнасці ў імя глабалізацыі сёння ўсё часцей гучаць заклікі вярнуцца да правяраных часам норм і ідэалаў", — сказаў Кіраўнік дзяржавы.

Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на тое, што лёс беларускага народа, нібыта маятнік, заўсёды вагаўся паміж двума геапалітычнымі полюсамі — Усходам і Захадам, у беларускай культуры выразна відаць сляды ўплыву і рускай, і заходне-еўрапейскіх, і азіяцкіх культур. "Але пры

гэтым мы заўсёды захоўвалі сваю ідэнтычнасць, дзе больш, дзе менш, але ў свеце нас ведаюць як беларусаў, і гэта дарагога каштуе", — сказаў Кіраўнік дзяржавы.

"Настаў час вылучыць тое, што стане аб'ядноўваючай усіх грамадзян беларускай ідэяй, у якую павералі ўсе — ад акадэміка да селяніна, — лічыць Прэзідэнт. — Яе аснова з'яўляецца патрыятызм, гатоўнасць барацьбы сваю спадчыну. А гэтыя пачуцці не перадаюцца на генетычным узроўні. Іх трэба фарміраваць праз цікавасць да гісторыі і культуры свайго народа".

"Наша гісторыя ніколі не была прыгожай казкай. Беларусь — скрыжаванне еўрапейскіх і азіяцкіх дарог, па якім не раз праносіліся войны і інтэрвенцыі. Але колькі ні спрабавалі — ніхто не змог заняволіць гэты мужны народ. Дзякуючы веры і духоўнай сіле продкаў Беларусь адраджалася з руін нібыта Фенікс з попелу", — адзначыў Кіраўнік дзяржавы.

Прэзідэнт лічыць, што асновай выхавання грамадзяніна павінна быць апора на гераічную спадчыну. Магутным стымулам для патрыятычнага ўздыму павінна стаць святкаванне 70-й гадавіны вызвалення Беларусі і Вялікай Перамогі. "Але наша гісторыя не вычэрпваецца толькі падзеямі тых ваенных гадоў. У ёй былі Полацкае і Тураўскае княствы, дзе прараслі ўсходы нашай дзяржаўнасці і культуры; працы і дум-

Аўтарскі калектыв дзіцячага тэлевізійнага музычнага конкурсу "Я спяваю!" ЗАТ "Другі нацыянальны тэлеканал" у складзе вядучага конкурсу заслужанага дзеяча мастацтваў Расійскай Федэрацыі Дзмітрыя Астрахана, выканаўчага прадзюсара дырэкцыі спецыяльных праектаў Алены Лобач, дырэктара дырэкцыі спецыяльных праектаў Анжэлы Мікульскай удастоены прэміі за значны ўклад у развіццё творчых здольнасцей таленавітых дзяцей-сірот, дзяцей-інвалідаў, дзяцей з няпоўных і шматдзетных сем'яў.

За высокія творчыя дасягненні ў галіне выяўленчага мастацтва, актыўную выставачную дзейнасць прэміяй адзначаны аўтарскі калектыв у складзе членаў Беларускага саюза мастакоў Таццяны Рудэнкі і Юрыя Рудэнкі.

Прэмія прысуджана заслужанаму аматарскаму калектыву Рэспублікі Беларусь студыі цыркавога мастацтва "Арэна" за значны ўклад у развіццё і папулярнасць аматарскага цыркавога мастацтва.

Прэміі таксама ўдасцелены калектыву Гродзенскага абласнога тэатра лялек, які ўнёс значны ўклад у развіццё тэатральнага мастацтва і міжнародных культурных сувязей.

Сярод лаўрэатаў — намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце сярэдняй школы № 3 горада Наваполацка, кіраўнік узорнага хору "Звонкія галасы" Альберт Кажушкевіч, які адзначаны прэміяй за высокія дасягненні ў эстэтычным выхаванні творчай моладзі.

За стварэнне высокамастацкіх жывапісных твораў прэмія прысуджана мастаку-жывапісцу, члену грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў" Уладзіміру Кожуху.

Галоўны рэдактар рэдакцыі часопіса "Полымя" выдавецкага дома "Звязда" Мікалай Мятліцкі ўдасцелены прэміі за пераклад на беларускую мову кнігі "Пад крыламі Дракона. Сто пэстаў Кітая".

За папулярнасць лепшых узораў песеннага мастацтва, значны ўклад у патрыятычнае выхаванне грамадзян лаўрэатам прэміі стаў народны вакальны ансамбль ветэранаў вайны, працы і Узброеных Сіл "Памяць сэрца" Рэспубліканскага Палаца культуры ветэранаў.

Прэміі таксама ўдасцелены дырэктар Антонаўскага раённага Цэнтра рамёстваў Драгічынскага раёна Брэсцкай вобласці Галіна Сцепанюк за адраджэнне і захаванне самабытнай народнай творчасці і традыцыйных рамёстваў рэгіёна.

Прыняцце ўказаў з'яўляецца яркім сведчаннем увагі дзяржавы да пытанняў фарміравання ў беларускім грамадстве здаровай духоўнай атмасферы, распаўсюджвання ідэй чалавечальнасці, абарачынаўнасці і міласэрнасці, развіцця беларускай культуры і мастацтва.

кі першаасветнікаў Ефрасінні Полацкай і Кірылы Тураўскага, светачаў Адраджэння Францыска Скарыны і Міколы Гусоўскага, родначальнікаў беларускай культуры новага часу Янкі Купалы і Якуба Коласа; тэхналагічны, культурны прарыў, зроблены ў гады саветскай улады, і наша з вамі напружаная праца па стварэнні суверэннай беларускай дзяржавы", — сказаў Прэзідэнт. "Мы не павінны адмаўляцца ад пазітыўных элементаў гэтай спадчыны, каб яна ўмацоўвала духоўную платформу дзяржавы", — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

"Наша культура павінна быць сферай асветы і выхавання. Неабходна развіваць гуманістычныя традыцыі айчыннага мастацтва, падтрымліваць узровень нацыянальных мастацкіх школ", — лічыць Кіраўнік дзяржавы.

Аляксандр Лукашэнка прывёў словы Уладзіміра Караткевіча, які сказаў, што "кожны чалавек носіць сваё неба з сабой". "Таму, бядуючы аб тым, што вакол усё не такое ідэальнае, як хацелася б, не спяшайцеся вінаваціць у гэтым толькі ўладу. Улада і інтэлігенцыя аднолькава адказваюць за краіну, — сказаў Кіраўнік дзяржавы. — Дзяржава заўсёды гатова падтрымаць вашы ініцыятывы, накіраваныя на тое, каб палепшыць жыццё ва ўсіх аспектах".

Паводле паведамленняў Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Акцэнт тыдня

Да ўстойлівых навагодніх традыцый, падобна на тое, апошнім часам далучыліся "старыя песні пра галоўнае" — у ролі гэткага культурна-забаўляльнага дадатку да праславутага аліўе. 3 адзінай толькі розніцай: ад аліўе, дзякуючы гастронамічнаму выбару ў крамах, не цяжка адмовіцца. Ад рэтра-хвалі, колькі ні пстрыкай пультам тэлевізара, пазбавіцца ў навагоднюю ноч практычна немагчыма: яна набыла ўжо моц сапраўднага "дзвятага вала", які цалкам засланыя гарызонт. Добра гэта ці дрэнна? І чаму так?

"Аліўе" і эканамічны закон

Надзея БУНЦЭВІЧ,
рэдактар аддзела
газеты "Культура"

Пра Новы год са старымі песнямі

Апрабаваны варыянт дае, найперш, гарантыю: маўляў, столькі і столькі адсоткаў навагодніх тэлеглядчоў будуць задаволены, пачуўшы штосьці блізкае і роднае. Ну, а хоць якога элементу навізны, без чаго сам Новы год рызыкуе канчаткова ператварыцца ў чарговы Стары, можна дасягнуць праз новыя словы. Для мастацтва такі падыход — знаходка вельмі даўня. Звычайна да яе звяртаюцца ў тых выпадках, калі бракуе часу. Ці калі патрабуецца парадыйна-іранічна-жартоўны эфект, гульнівы настрой.

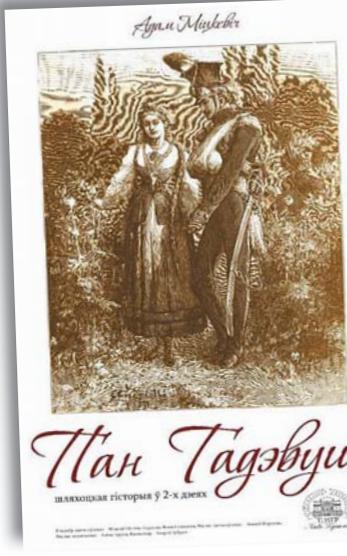
Урэшце, для навагодніх святаў гэта далёка не горшы варыянт. Асабліва, калі ўсе пераробкі падпарадкаваны нейкай адной ідэі — да прыкладу, нечаканых дуэтаў, ды яшчэ і з прадстаўнікоў розных мастацкіх сфер, жанраў, стыляў. Але ў эканоміцы невыпадкова ёсць так званы закон змяншальнай карыснасці: маўляў, першая цукерка заўсёды смачнейшая за другую такую ж, а тым больш за дваццатую. У мастацтве гэты закон спрацоўвае яшчэ больш жорстка: копія не бывае лепшай за арыгінал. Іншая справа — творчае развіццё ідэі, яе далейшае ўдасканаленне. Таму сама па сабе цяперашняя "мода на рэтра" можа быць неблагім сімптомам. Па сутнасці, гэта працэс фарміравання і далейшага захавання песеннай класікі XX стагоддзя, асэнсаванне таго, што песенны жанр зусім блізкай ад нас "даўніны" з'яўляецца не проста часткай побыту, а такой жа паўнаватарскай фарбай агульнай мастацкай палітры, як, да прыкладу, "высокая" акадэмічная музыка. Іншымі словамі, адбываецца адбор і далейшае замацаванне ў шэрагу "культурных помнікаў эпохі".

Але давайце зірнем на ўсё гэта з іншага боку, узгадаўшы выстоў: як Новы год сустранеш, так яго і правядзеш. Можа, і сапраўды ёсць нейкая заканамернасць у тым, што трывала праводзячы свята ў асяроддзі былой саветскай, зрэдку замежнай эстрады, мы адначасова замыкаем на гэтым сваю фонасферу, усё больш скіроўваючы яе ў 1950-я? І гэта пры тым, што нават колішнія "Блакiтныя агеньчыкі" трымаліся не толькі на "падвядзенні вынікаў", але і на ледзь не абавязковых прэм'ерах.

Што ж, можа, само па сабе навагодняе застолле, якое моладзь усё больш імкнецца па-еўрапейску перанесці на вуліцу, і не лепшы час для прэзентацыі песенных тэлепраэм'ер. Але ж іх не стае і па-за адрэзкам ад поўначы да рання. Значыць, іх не хапае ўвогуле? А тыя, што здараюцца, не прэтэндуюць на сапраўдную падзею, годную абмеркавання "на ўвесь год"? Ёсць пра што задумацца...

Фотасюжэт нумара

"Пан Тадэвуш": да прэм'еры засталася...

Па нашай просьбе Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы прыадкрыў заслонку і дазволіў чытачам "К" зазірнуць на рэпетыцыі першай прэм'еры трупы на абноўленай роднай сцэне калектыву. Афіша з выкарыстаннем работы Напалеона Орды, моманты рэпетыцый, дэталі рэквізіту...

Фота прадстаўлены тэатрам.

Млын на лецішчы і вітражы “Ціфані”

Дачнік звычайна — гэта фанат натуральнай гаспадаркі і экалагічна чыстых прадуктаў. Альбо — асоба, цалкам пазбаўленая вясковых сантыментаў: ягонае жытло — гэта тая ж гарадская кватэра, дзе ўсё “па-гарадскому” і абсталявана. А тыя, хто і аздабляе свой дом вясковай і псеўдавясковай атрыбутыкай, палічыць, што ставіць пад сваім акном аўтэнтчны млын — гэта “прышпільна”, але ж і клопатна...

Дачны пасёлак Хадакова, дзе Уладзімір Цвірка мае лецішча, знаходзіцца непадалёк ад Строчыцы з яе Музеем народнай архітэктуры і побыту. Я ехаў на цягніку, а ў дамоўленым месцы спадар Уладзімір сустрэў мяне на машыне. Пакуль ехалі, паразмаўлялі. Аказалася, што мы вучыліся ў адным інстытуце, на адным факультэце. Тэатральна-мастацкі, мастацка-прамысловы факультэт. Хіба што ў розныя гады. Мяне жыццё занесла ў журналістыку, а спадар Уладзімір, паспрабаваўшы сябе ў розных спецыялізацыях засвоеннай прафесіі, засяродзіўся на арт-дызайне. Ён прыватны прадпрымальнік, робіць вітражы ў стылі “Ціфані” для інтэр’ернай аздабы. Не буду паглыбляцца ў падрабязнасці, скажу толькі, што “Ціфані” — гэта з таго ж шэрагу, што і “Мадэрн”, “Югендштіль”, “Сецэсія”, “Стыль Лібэрці”. У вітражах Уладзіміра Цвірка — пераважаюць абстрактна-расплінныя матывы. Недзе дзясятую частку вытворчасці складаюць свяцільні.

Спадар Уладзімір распавядае, што яны аналагічныя тым, якія ён сам упершыню пабачыў ў час вучобы ў БДТМІ. Тады па праграме культурнага абмену ён з групай студэнтаў трапіў у Польшчу. Тая вандроўка прадугледжвала наведванне завода “Урсус”, што рабіў маленькія

Рэпарцёрскі марафон

Можа і ёсць людзі, цалкам пазбаўленыя прагі збіральніцтва, але мне такіх сустракаць не даводзілася. У адных гэтая жарсць праяўляецца спантанна, у іншых — мае акрэслены вектар і канцэптуальны грунт. Гэта, дарэчы, не такая ўжо рэдкая з’ява, калі нехта аздабляе сваю асабістую прастору не тым, што лічыцца вартым, а тым, з чым камфортна асабіста яму. З такім чалавекам мне давялося сустрацца. Гэта мастак Уладзімір Цвірка. Ён патэлефанаваў у рэдакцыю і запрасіў на сваё лецішча карэспандэнта, каб той паглядзеў на аўтэнтчны вятрак, што стаіць на ягоным участку.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Драўляны птах на дачным участку

трактары. У кавярні завода ён пабачыў такую свяцільню. Высветліў, у якой краме яны прадаюцца, і купіў, аддаўшы за пакупку ўсе грошы, што меў у наяўнасці, ды яшчэ пазычыўшы ў калег-студэнтаў. Калі тыя даведаліся, на якую цацку ён змарнаваў кроўныя савецкія “чырвонцы” (савецкая купюра ў 10 рублёў у краінах сацлагера канвертавалася), дык хацелі пабіць... Дома ён тую свяцільню раз-

абраў, каб зразумець, як яна зроблена. Зноў сабраць не атрымалася.

Потым Уладзімір двойчы быў у Польшчы, маючы галоўнай мэтай “выведку” тэхналогіі вытворчасці свяцільняў “Ціфані”. І аднойчы гэта атрымалася. У час наведвання салона на тэрыторыі прадпрыемства, якое рабіла свяцільні, ён сунуўся ў дзверы, на якіх было напісана “Пабочным асо-

бам уваход забаронены”, і хуткім крокам праяўляў па калідоры, паслядоўна зазіраючы ва ўсе дзверы, што трапляліся на шляху. Да канца калідора прайсці не паспеў — чужынца вылічылі і вярнулі ў гандлёвую залу. Уладзімір жа зрабіў выгляд, што заблукаў. Ды таго, што ён пабачыў за некалькі хвілін імклівага шпацыру, хапіла, каб самому наладзіць вытворчасць...

Дом як успамін

Пачуўшы гэту авантурную гісторыю, я вырашыў, што і лецішча сваё спадар Уладзімір, мабыць, аздабіў у адпаведным рэтра-стылі. Бо такую ўпартасць і вынаходлівасць можа справакаваць толькі любоў. У дадзеным выпадку — да мастацтва ў канкрэтнай праяве. Вось і чакаў я пабачыць эстэцкую вытанчанасць мадэрна і быў нямаля здзіўлены, трапіўшы ў ...па-

ўнавартасны музей народнага мастацтва: вышыванкі, збаны, узоры разбярства і кавальства. Тут высветлілася, што паходжаннем Уладзімір Цвірка вясковец, і дом свой свядома напоўніў рэчамі, якія нагадвалі б яму матчыну хату. Дарэчы, пачатак гэтай “экспазіцыі” паклалі некалькі рэчаў, што належалі ягонай маці. Уладзімір прывёз іх з сабою ў Мінск, калі маці не стала.

Слова “экспазіцыя” я невыпадкава ўзяў у двукоссе. Бо гаворка ідзе не пра экспанаты, якія “рукамі не кранаць”. Большасць рэчаў скарыстоўваецца альбо можа быць скарыстана ўладальнікам у гаспадарцы ці побыце. Побач з творами народных майстроў знаходзяцца рэчы прамысловай вытворчасці, якія гадоў трыццаць — сорок таму былі неад’емнымі атрыбутамі

Задумаўся быў Уладзімір пра тое, каб надаць ветраку статус помніка культуры. Але, азнаёміўшыся з сітуацыяй, вырашыў пакуль ад гэтай ідэі адмовіцца. І прычын тут — некалькі...

нашага побыту, а сённяшняя моладзь нават не ведае іхніх назваў.

Вятрак — “перліна”

Як сапраўдны гід, перліну калекцыі — млын — спадар Уладзімір паказвае напрыканцы “экскурсіі”...

Як жа наш герой здолеў уратаваць сапраўдны вятрак, чытайце на старонцы. 6.

Трэба абмеркаваць!

Якіх аб’ектаў, устаноў, мерапрыемстваў не хапае на культурнай карце раённых гарадоў? “К” звярнулася па каментарыі да прадстаўнікоў улады Мсціслава і Расонаў, географічна далёкіх ад сталіцы і абласных цэнтраў. У якасці эксперта выступіў кансультант у галіне гарадскіх стратэгий.

Наталля БІСКУП, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мсціслаўскага райвыканкама:

— Намі распрацавана Праграма захавання гісторыка-культурнай спадчыны і развіцця традыцыйных культур у Мсціслаўскім раёне. У ёй распісаны ўсе праекты па кожным аб’екце з абгрунтаваннем, фінансавымі разлікамі... У раёне ёсць гісторыка-культурныя каштоўнасці першай, другой катэгорый, праца з якімі прыцягне дадатковую турыстычную плынь. Зразумела, каб былі вылучаны сродкі на рэстаўрацыйную працу сфэры культуры і турызма з’явіліся б іншыя магчымасці. У цэлым, на сёння ў раёне — шмат яркіх мерапрыемстваў, якія праводзяцца штогадова. Напрыклад, Рэспубліканскі фестываль мастацтваў імя Мікалая Чуркіна, Фестываль сярэднявечнай культуры “Рыцарскі фэст” — гэтыя форуму будучы працягваюцца. Можна казаць, што ў нашым раёне даволі насычанае культурнае жыццё.

Галіна ПАДВІЦЕЛЬСКАЯ, намеснік старшыні Расонскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях і інфармацыі:

— РДК адрамантаваны, ёсць дзіцячая школа мастацтваў, Музей баявой славы. Установы культуры — добрыя не толькі ў Расонах, але, у прынцыпе, ва ўсіх аграгарадках. Калі разглядаць тое, чаго не стае, то, лічу, годная база ў раёне ёсць: чатыры народныя аўтэнтчныя калектывы, два ўзорныя, праводзяцца раённыя мерапрыемствы, фестывалі... Для невялікай колькасці насельніцтва (10,5 тысячы чалавек), мяркую, — дастаткова. Магчыма, не хапае мерапрыемстваў рэспубліканскага ўзроўню, але ўжо робяцца першыя крокі ў гэтым кірунку. Да прыкладу, працуем над тым, каб надаць нашаму форуму сельскага турызма “Заборскі фэст” статус рэспубліканскага.

У нашым раёне багата ў першую чаргу — прыроднае, а менавіта гістарычных аб’ектаў амаль няма. Ёсць царква Святога Узнясення сярэдзіны XIX стагоддзя, сядзіба пабудовы тых жа часоў... Нельга ўжо аднавіць крэпасць Сокал, закладзеную ў 1599 годзе, бо ад яе засталіся руіны, а на месцы Клясціцкай баталіі 1812-га ўсталяваны помнік. Перспектыва нашага развіцця — агратурызм.

Чаго не стае ў культурнай прасторы невялікага горада?

Георгій ЗАБОРСКІ, архітэктар, кансультант у галіне гарадскіх стратэгий:

— Наогул стварэнне і развіццё аб’ектаў — генератараў і транслятараў культуры ў малых гарадах — зараз не мясцовая, а сусветная тэндэнцыя. Яна паралельна развіваецца ў Заходняй і Цэнтральнай Еўропе, у Японіі, на поўдні ЗША... Без гэтага малым гарадам проста не выжыць: руйнуецца сацыяльная і падзейная прастора, вялікія гарады выйграюць у канкурэнтнай барацьбе. У мяне, як кансультанта па гарадскіх стратэгіях, ёсць шэраг удалых досведаў, якія кажуць наступнае:

1. Сучасны культурны аб’ект у малым горадзе трэба ствараць, грунтуючыся на рэальных культурных працэсах у ім, на тым, чым людзі па-сапраўднаму захоплены. Моладзь хоча хіп-хопа? Вось з яго і пачынайце, паралельна ўключаючы ў праграму экспазіцыі сучаснага жывапісу і іншыя “сур’ёзныя” рэчы.

2. У кожным горадзе ўжо ёсць унікальная культурная сістэма, проста афіцыйныя структуры па пэўных прычынах яе не заўважаюць. У адным — многія па-сапраўднаму захоплены лакальнай гісторыяй, кожны трэ-

ці — кразнаўца. А праездзеш пяцьдзясят кіламетраў — тут людзі відавочна займаюцца так званым найўнім мастацтвам, у кожным двары свая інсталіяцыя, на галоўнай плошчы фестываль нейкі спантанна. У трэцім — моладзь захоплена электроннай музыкай... Вось гэта і трэба праяўляць, адкопчаць, развіваць — а не імпартаваць у горад стандартны набор: загаданыя жывапіс, музыку і народныя рамёствы. Пойдзе працэс, кансалідуецца людзі, падцягнецца моладзь — кожны сам адкрые для сябе атанальны джаз ці каштоўнасці традыцыйнага мастацтва.

3. Важна, каб на чале гэтага працэсу стаяў не той, хто стане працягваць традыцыі савецкіх дамоў культуры, а малады мясцовы жыхар пры падтрымцы пары знешніх экспертаў, якія дапамогуць прывязаць гэтыя лакальныя працэсы да сусветнай культурнай плыні.

А архітэктура такога цэнтра... Яна з усяго гэтага і вырастае ў добрага архітэктара: з асаблівасцей мясцовага культурнага працэсу, з яго месца ў сусветнай карціне. Для аднаго горада я запраектаваў бы мінімальную рэстаўрацыю пары старадаўня драўляных дамоў, а для іншага — ультрасучасны комплекс. Мова архітэктуры тут — гэта добра пачутая і праўленая мова мясцовай культуры, ні больш і ні менш. І мне было б цікава ўзяцца за такую задачу ў невялікім горадзе...

Занатавала Вольга НАВІЦКАЯ

Дзяжурны па нумары

Дзе сёння быць беларусам — прэстыжна?

Кастусь АНТАНОВІЧ,
рэдактар аддзела
газеты "Культура"

Неаднаразова агучваліся планы падтрымкі нашых суайчыннікаў за мяжой. Больш за тое, цягам мінулага года адбылося шмат падзей, у цэнтры якіх было супрацоўніцтва дзяржаўных і грамадскіх структур з беларускай дыяспарай. Назаву толькі найбольш знакавыя з іх. Гэта і праца айчыннай парламентарыяў над Законам "Аб беларусах замежжа", і чарговы 3'езд беларусаў свету, і пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Рэспублікі.

У межах мерапрыемстваў адбыліся дыскусіі, створаны перспектывныя планы, выказаны абяцанні. Ды ўсё ж беларуская дыяспара — калі не ўлічаць некаторыя выдатныя прыклады — як жыла ў цэлым адарвана ад беларускай культурнай прасторы, традыцый Бацькаўшчыны, так і працягвае жыць, паступова (а мо сям-там і імкліва) асімілюючыся. Праблема нацыянальнай прыналежнасці, ідэнтыфікацыі нашых землякоў часцей за ўсё застаюцца ўнутранымі клопатамі дыяспары: пачынаючы са знікнення асобных беларускіх суполак у некаторых краінах свету і заканчваючы небяспечнымі працэсамі, у выніку якіх, да прыкладу, многія этнічныя беларусы на Падляшшы ўжо пазіцыянуюць сябе палякамі, а таксама, што яшчэ больш дзіўна, украінцамі (пра гэта неаднаразова заяўляў старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы Ян Сычэўскі). Падобная сітуацыя і ў Вільнюскім краі Літвы, дзе адбываецца паланізацыя мясцовага этнічна беларускага насельніцтва... І гэта толькі тыя факты, сведкам якіх быў я сам ці пра якія даведаўся "з першых вуснаў".

Безумоўна, вялікую падтрымку нашым суайчыннікам за мяжой аказвае Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, па меры магчымасцей запрашаючы творчыя калектывы беларускай дыяспары на Радзіму, у тым ліку на міжнародныя канцэртныя фестывалі, перадаючы наборы кніг на роднай мове, нацыянальныя строі, арганізуючы курсы павышэння кваліфікацыі кіраўнікоў мастацкіх калектываў землякоў замежжа. А чаго толькі варты Фестываль мастацтваў беларусаў свету, які запрашае беларускую творчую моладзь з розных кантынентаў.

Але ж гэта, пагадзіцеся, — кропля ў моры. Не ахопленымі рэальнай, а не дэклараванай падтрымкай застаюцца дзясяткі беларускіх арганізацый — пераважна ў далёкім замежжы. Не часта іх прадстаўнікоў можна ўбачыць на пасяджэннях Кансультацыйнага савета (яны не прыязджаюць, думаецца, не з-за няўвагі дзяржаўных структур, а, у першую чаргу, па фінансавых прычынах). Пра іх амаль не згадвае рэспубліканская прэса. У выніку, сталыя людзі — прадстаўнікі айчыннай дыяспары — сыходзяць, а моладзь інтэгруецца ў мясцовую культурную традыцыю, цалкам забываючы на свае спрадвечныя карані. Крыўдна, што ў некаторых краінах Заходняй Еўропы беларусы нават і не спрабуюць гуртавацца, ствараць нейкія суполкі, задаючыся пытаннем: а навошта нам гэта трэба?

А ці трэба гэта нашай краіне? Зразумела, што вельмі. І тыя захады дзяржавы па працягненні нашых суайчыннікаў — таму доказ. Укладзены ў падтрымку айчыннай дыяспары рубель, перакананы, з цягам часу акупіцца ў дзясяткі разоў — праз перспектывныя інвестыцыйныя праекты, праз рэкламу турыстычнага патэнцыялу нашай Бацькаўшчыны. Я ўжо не кажу пра пытанне нацыянальнай годнасці і еднасці.

І не мне казаць пра шляхі комплекснай працы з беларускай дыяспарай у гэтым кірунку. У нас маюцца выдатныя спецыялісты, у тым ліку Адам Мальдзіс, Наталля Гардзюк, якія добра валодаючы сітуацыяй з беларускай супольнасцю ледзь не ў любой краіне свету, гатовы падказаць рэцэпты дзейснай падтрымкі суайчыннікаў. Варта ўлічыць пазітыўны досвед працы беларускай грамады ў рэгіёнах Расіі, Літвы, Малдовы ды шэрагу іншых краін, дзе сёння быць беларусам — гэта прэстыжна!

Казаць можна шмат, але важна дзейнічаць у гэтым напрамку, не губляючы важны час. І будзем спадзявацца, што ў гэтай справе істотную дапамогу акажа Закон "Аб беларусах замежжа", праект якога быў нарэшце прыняты напрыканцы мінулага года Палатай Прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у першым чытанні і адобраны Саветам Рэспублікі.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) і vk.com/kimpressby!

З вялікай цікавасцю азнаёміўся з артыкулам Яўгена Рагіна "Ці патрэбны рэспубліканскі фестываль аматарскага мастацтва?" у № 47 "К" за 2013 і адразу захацелася выказаць сваё меркаванне. Падзяляю і падтрымліваю большасць тэзісаў аўтара аб сітуацыі, што склалася з народнымі тэатрамі... Сапраўды, мы ўжо даўно не дыскутуем, ці патрэбны народны тэатр, самадзейны ён ці аматарскі. Тэрмін "аматарскі" замацаваны ў адпаведных заканадаўчых і нарматыўных дакументах.

Сістэму не аднавіць, а вось падтрымаць жанр...

Безумоўна, такія сталыя фестывалі проста неабходны як адна з важных форм дзяржаўнай і грамадскай падтрымкі тэатральнага жанру ў цэлым. І нічога новага мы тут не прыдумваем. У краіне ўжо даўно напрацаваны цікавы вопыт і сфарміраваны сталыя традыцыі, якія на нейкім этапе проста перарваліся. Варта нагадаць чытачам (старэйшыя рэжысёры пра гэта добра памятаюць) міжнародныя фестывалі аматарскіх тэатраў "Рампа дружбы" з удзелам лепшых тэатральных калектываў Беларусі і Прыбалтыкі. "Рампа..." пачаргова праводзілася ў Беларусі, Літве, Латвіі і Эстоніі ў 1980 — 1990-я. Апошні фестываль прайшоў у Гродне ў 1988-м. Гэта былі не толькі яркія грамадска-культурныя падзеі. Лепшай школы прэзентацыі і папулярызацыі дасягненняў аматарскага тэатра (і не толькі, бо ў ім прымалі ўдзел і вядомыя рэжысёры, драматургі, крытыкі) не прыгадаю. Майстар-класы і шырокія дыскусіі па праблемах развіцця тэатраў у цэлым былі традыцыйнымі. Пасля развалу СССР перасталі праводзіцца і гэтыя фестывалі. І зусім лагічна мы прыйшлі да неабходнасці арганізацыі сваіх рэспубліканскіх фестывалаў аматарскага тэатральнага мастацтва.

Я ўдзячны лёсу, што давялося ў свой час быць ініцыятарам і арганізатарам рэспубліканскіх форумнаў "Гасціны ў Галубка" ў Баранавічах (1995), "Тэатральныя скрыжаванні" ў Слуцку (1998) і Маладзечне (2001). На фестывалі ў Маладзечне было прадстаўлена цэлае суквецце лепшых тэатраў краіны, былі запрошаны рэжысёры ўсіх вядучых аматарскіх калектываў, а ў творчай лабараторыі ўдзельнічалі А.Дударай, А.Сабалеўскі, М.Захарэвіч, У.Мішчанчук і многія іншыя вядомыя тэатральныя дзеячы. Годна ўшаноўваліся старэйшыя і лепшыя пастаноўчыкі народных тэатраў кра-

іны, а першым памятна дыплом "За адданасць і любоў да аматарскага тэатральнага мастацтва" атрымаў знакаміты рэжысёр Валянцін Ермаловіч.

На жаль, самы яркі і прадстаўнічы фестываль стаў і апошнім, хоць тады ўсе ў адзін голас казалі пра неабходнасць працягу мерапрыемства менавіта ў Маладзечне, дзе было падрыхтавана найбольш спрыяльнае асяроддзе: добрыя тэатральныя залы, зацікаўленая публіка, вопытныя спецыялісты. У Маладзечне шмат гадоў працаваў адзін з лепшых народных тэатраў краіны пад кіраўніцтвам рэжысёра Мікалая Мацкевіча, на базе калектыву ў 1991 годзе быў створаны прафесійны тэатр.

Тэатральны жанр на Беларусі многія дзесяцігоддзі быў базавым, адным з важнейшых жанраў самадзейнага мастацтва з багатай гісторыяй і адметнымі традыцыямі. Згадайма толькі вандроўны тэатр Уладзіслава Галубка, створаны ў 1920-м, беларускія тэатральныя вечарыны, якія садзейнічалі ўзнікненню прафесійнай Першай тэатральнай трупы Ігната Буйніцкіга, бацькі беларускага тэатра. Памяць пра яго захоўваецца і сёння: пад час святкавання Дня беларускага пісьменства ў Глыбокім пазалетаў з'явіўся бюст І.Буйніцкага, а ў Празароках — новая музейная экспазіцыя, падрыхтаваная Дзяржаўным музеем гісторыі тэатральнай і музычнай культуры.

тасветработы дзейнічалі аддзелы і сектары тэатральнага мастацтва, на базе Беларускага інстытута праблем культуры рэгулярна праводзіліся курсы павышэння кваліфікацыі, семінары і канферэнцыі па праблемах развіцця аматарскага тэатральнага мастацтва.

Разумею, што аднавіць гэту сістэму сёння ўжо немагчыма, але перакананы, што мэтва і пастаянна займацца падтрымкай тэатральнага жанру неабходна, бо народныя тэатры будучы стала займаць адметнае месца ў культурна-эстэтычным жыцці грамадства. У большасці раёнаў, куды не даязджаюць прафесійныя калектывы, яны яшчэ доўга будучы заставацца важнымі пасрэдкамі і носьбітамі тэатральных традыцый. А падтрымка аматараў не вымагае вельмі вялікіх сродкаў, затое эфектыўнасць іх дзейнасці будзе адчувальнай. Тэатральны жанр павінен быць прыярытэтным накірункам работы для Інстытута культуры Беларусі, абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці.

Сённяшняя практыка паказвае, што там, дзе ёсць належная ацэнка і зацікаўленая падтрымка на ўсіх узроўнях, там народныя тэатры ў поўнай меры выконваюць сваю эстэтычна-выхаваўчую місію. Гэта можна праілюстраваць на прыкладзе Мінскай вобласці, дзе ўжо цягам ці не 10 гадоў праводзяцца абласныя фестывалі "Бярэзінская рампа", дзіцячага

Тадэуш СТРУЖЭЦКІ,
ініцыятар і арганізатар
шэрагу фестывалаў
тэатральнага мастацтва

Якім стане рэспубліканскі фестываль аматарскага тэатральнага мастацтва?

Найбольшага росквіту аматарскае тэатральнае мастацтва дасягнула ў 1990 — 2000-я гады. Народныя тэатры пелёна дзейнічалі ў большасці раённых цэнтраў, ва ўсіх абласных гарадах, больш за два дзясяткі іх было і ў Мінску. На базе лепшых, апрача згаданага ўжо маладзечанскага, былі адкрыты прафесійныя тэатры ў Слоніме, Мазыры, Пінску, іх ўзначалілі колішнія рэжысёры народных тэатраў М.Варвашэвіч, І.Базан. Яны працягнулі шматгадовыя традыцыі аматарскіх тэатраў ужо на больш высокім якасным узроўні. На жаль, да гэтага часу не рэалізавана ідэя стварэння прафесійнага тэатра ў Полацку, дзе ён гістарычна існаваў і дзе сёння працуе некалькі адметных калектываў.

Тэатрамі апекаваліся на ўсіх узроўнях. У Міністэрстве культуры была створана рэпертуарна-рэдакцыйная калегія, якую доўгія гады ўзначальвала Ніна Загорская, у рэспубліканскіх і абласных навукова-метадычных цэнтрах народнай творчасці і куль-

тэатральнага мастацтва на Любаншчыне — "Чароўны кувэрак". Гэтыя мерапрыемствы выдатна стымулююць і папулярызуюць дзейнасць тэатральных калектываў. У Берасіне сфарміравалася сапраўдная тэатральная аўра, а спектаклі мясцовага народнага тэатра пад кіраўніцтвам цікавага рэжысёра Мікалая Пытляка праходзяць з аншлагамі. Дарэчы, на Міншчыне сёння пелёна дзейнічаюць звыш за 50 народных і ўзорных тэатральных калектываў, а таксама 2 заслужаныя аматарскія калектывы Рэспублікі Беларусь — драматычны тэатр "Відарык" Барысаўскага гарадскога Палаца культуры і Тэатр імя Уршулі Радзівіл Нясвіжскага цэнтра культуры і адпачынку.

Рэспубліканскі фестываль павінен даваць магчымасць рэгулярна прадстаўляць лепшым аматарскім тэатрам свае новыя, у тым ліку і эксперыментальныя, пастаноўкі на суд шырокай грамадскасці і спецыялістаў, а правядзенне творчых лабараторый і майстар-класаў, дыскусій з удзелам вядучых рэжысёраў, драматургаў, даследчыкаў і крытыкаў будзе спрыяць пошуку новых форм і падыходаў да рэалізацыі творчых ідэй. Фестывалі павінны больш шырока асвятляцца ў СМІ, а лепшыя народныя тэатры — займаць права і на шырокі тэлеэкран.

Падтрымка аматарскага тэатральнага мастацтва — гэта адначасова і спрыянне развіццю прафесійнага тэатра. Гэта сілкуе яго новымі ідэямі і знаходкамі, рэпертуарам, а часта і будучымі акцэрамі.

Пад час камандзіроўкі ў Столінскі раён атрымалася завітаць і ў мясцовы метадычны цэнтр. На стале ў Алены Дубойскай — кіраўніка ўстановы — пабачыў нумар «Культуры», раскрыты на артыкуле «Установа культуры: пошукі рэцэпту запатрабаванасці» («Гарачая лінія» з членам Пастаяннай камісіі па адукацыі, навучы, культуры і сацыяльным развіцці Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, дырэктарам Палаца культуры Маладзечна Святланай САРОКА). Што ўразіла: ці не кожны абзац артыкула быў падкрэслены кіраўніком РМЦ.

Болевые кропки СДК і не толькі

Алена ДУБОЙСКАЯ,
дырэктар Столінскага раённага метадычнага цэнтра

працаваць у сферы культуры нашага раёна пры тым, што заяўкі неаднаразова падаваліся.

За кадрамі цягнецца і іншы наш клопат: як зацікавіць маладое пакаленне культурай, адарваць — у літаральным сэнсе — ад камп'ютара.

Пераканана, што праблема гэта вырашальная: зацікавіць моладзь можна, але кіраўнік установы павінен быць вельмі апантаным чалавекам, такім спецыялістам сваёй справы, як Алімпіяда Леанавец з вёскі Гарадная, якая, можна сказаць, жыве ганчарствам, стараецца перадаць гэтае майстэрства моладзі.

Вяртаючыся да «гарачай лініі», хочацца таксама адзначыць нашу працу з клубнымі работнікамі. Так склалася, што супрацоўнікі сельскіх бібліятэк, дамоў культуры і клубу самі прапануюць актуальныя для іх тэмы семінараў. Наш мета-цэнтр, у сваю чаргу, улічваючы адпаведную запатрабаванасць, праводзіць вучэбную працу. Стараемся, каб клубныя работнікі вучыліся формам працы з насельніцтвам, а таму акрамя тэорыі, што называецца, трэніруем і на практыцы. Так, мы праводзім семінары на базе пэўнай сельскай клубнай установы.

— У матэрыяле акрэслена шмат болевых кропак, — падзялілася Алена Мікалаеўна. — Зараз адбываецца працэс аптымізацыі, а таму за кожнага работніка мы хвалюемся. Перажываем і за насельніцтва нашага раёна, бо калі клуб зачыніцца, куды людзям звяртацца па культурныя паслугі. Пераканана, што нават маленькі сельскі клуб робіць вялікую справу. Той жа аўтаклуб на дадзены момант не зможа цалкам замяніць стацыянарную ўстанову, пры якой дзейнічаюць гурткі, куды можна заўсёды завітаць.

Зусім нядаўна наведла маланаселеную вёску Зубкава. Там жыве ўсяго 40 чалавек, але з іх 12 дзяцей, якім у школу даводзіцца дабірацца ў іншую вёску за пяць кіламетраў, часам і на веласіпедзе. Няма там сённа ўжо і клуба. І як у такой сітуацыі дзецям далучацца да культуры, да народных традыцый?

Яшчэ адна праблема, акрэсленая ў артыкуле — запатрабаванасць сельскіх устаноў культуры ў спецыялістах. Знаходзячыся на памежжы краіны, таксама мы перажываем кадравы голад. Вельмі мала ў нас працуе маладых спецыялістаў. Што і казаць, калі ў 2013-м ніводзін выпускнік профільных ВНУ не вырашыў

Якія артыкулы чытачы каментуюць у сацыяльных сетках?

Да артыкула

“Чаму беларусы не цікавяцца культурным кантэнтам у Інтэрнэце?”

№ 50

Denis Barsukov:

“Культура... патрэба вышэйшага парадку. Рэспект!”.

Юрый Максименко:

“А я б адказаў, што культурны кантэнт у Байнэце вельмі... куртаты!”.

Да артыкула

“Мала рэжысёраў? Не веру!”

№ 49

Е. Rybchinskaja:

“Добрых рэжысёраў сапраўды мала, а кіраўнікоў, якія тое разумеюць і павінны прадпрымаць дзейсныя меры па вырашэнні ўзнятай праблемы, яшчэ менш... Як працуе рэжысёрская лабараторыя БДАМ? Гэта ж яе пытанні Вы ўзнямаеце. А памяць пра сваіх педагогаў, таленавітых людзей — гэта яшчэ адна вялікая тэма. Бо ёсць рэальныя выпадкі, калі ад сваіх педагогаў пры жыцці вучні, заняўшы пасады кіраўнікоў у ВНУ, пазбаўляюцца, прыкрываючыся законнымі дзеяннямі...”.

Татьяна Комонова:

“З усяго артыкула мяне больш за ўсё збянтэжыла фраза пра “яркія вучэбныя, дыпломныя спектаклі” — спрабую ўгадаць гэтую самую “яркасць”... Можна, ужо ў вачах мітусіцца ад яе, і таму мозг у дачыненні да ўсіх “чатырнаццаці смелых” практычна адфарматыраваны? Каб быць рэжысёрам, патрэбныя не дыпламы, а спектаклі — гэта факт”.

Іваноўскі Юрый:

“Я меў на ўвазе навучальныя паказы, гэта значыць, экзамены ў сценах Акадэміі, калі гаворка ідзе пра навуку. А спектаклі таксама былі, напэўна, нядрэнныя ў выпускнікоў розных курсаў. Але ж не гэта галоўнае ў артыкуле. Гаворка ідзе пра тое, што выпускнікі Акадэміі, у тым ліку і вельмі таленавітыя, не могуць прабіцца, ім нават не даецца шанец. А дыплом Акадэміі таксама не павінен ператварацца ў пустаю паперку”.

Татьяна Комонова:

“Усё гэта не мае ніякага дачынення да рэальнасці. Навучальныя работы на іспытах — гэта ўсяго толькі прамежкавыя адукацыйныя тэсты, якія паказваюць, у якой ступені студэнт засвоіў дадзены яму матэрыял. І для мяне дзіўна (гэта мякка кажучы), калі іх спрабуюць выдаваць за прафесійныя спектаклі.

А на тэму “незапатрабаванасці”, дык для пачатку трэба зрабіць што-небудзь, каб гэтая “патрэба” ў дадзеным канкрэтным спецыялісце паўстала. Зноў старыя песні пра галоўнае: спачатку — незапатрабаванасць, потым, калі які-небудзь з тэатраў пашкадуе і запросіць на пастаноўку “дыпламаванага рэжысёра”, а той у сілу адсутнасці практыкі і рэальных рэжысёрскіх навыкаў праваліць спектакль, — аповеды пра тое, што з-за халатнасці тэатраў мы губляем спецыялістаў. Такое пачуццё, што захацеў нехта атрымаць рэжысёрскі дыплом у сценах Акадэміі — усё, з гэтага моманту ўсё яму павінны”.

Oleg Chechenev:

“За 20 гадоў працы ў Маладзечне я памятаю толькі 1 (!!!) выпадак, калі малады спецыяліст звярнуўся ў тэатр з ідэяй пастаноўкі. Адна дзяўчына. Яна рэпэціравала музычную казку, якую сама і напісала. Паказала педагогу, і на гэтым усё скончылася. У працат працы не ўзялі”.

Да артыкула

“Тэатр на DVD? Спажыўца яму знайдзі...”

№ 50

el:

“Гэтае пытанне спазнілася быць вырашаным. Многія балеты, якія павінны былі б быць захаванымі на плёнцы, страчаны. Але неабходна пачаць актыўна кампенсавачы дадзеныя нішу. Запісы, перш за ўсё, патрэбны будучым і цяперашнім спецыялістам-харэографам, асабліва — студэнтам харэаграфічных аддзяленняў. Магчыма, гэта неабходна ствараць як спецыяльную літаратуру, унікальную, бо іншых спосабаў зафіксаваць дадзеныя творы не існуе. Важна фіксаваць, а ўжо з аўтарскімі правамі, маркетывінгам і г.д. можна разбірацца не спяшаючыся, галоўнае, калі прыйдзе разуменне і вырашацца гэтыя эканамічныя і прававыя пытанні, у нас будзе матэрыял!”.

Да артыкула

“Профі старэюць, замены ім няма...”

№ 48

Е. Rybchinskaja:

“Прышоў час купляць спецыялістаў? А можна быць, гэта акажацца танней, чым плаціць сваіх дыпламаваных, якія не ўмеюць або не жадаюць...”.

На маю думку...

Чаму я не стаміўся ад “Еўрабачання”

Яўген АЛЕЙНИК,
кампазітар, прадзюсар

Я аўтар песні “Еўрабачання-2011” пад назвай “I Love Belarus”, прадзюсар песні “З сябрамі”, якая перамагла на дзіцячым “Еўрабачанні-2007”. Мае кампазіцыі ўдзельнічалі ў розных гады ў розных краінах у адборах на дарослае і дзіцячае “Еўрабачанне”. І я ніколі не стаміўся ад гэтага конкурсу, у якім наша краіна бярэ ўдзел дзясятка гадоў!

“Еўрабачанне” ўвесь час новае і суперпапулярнае. Сумарная аўдыторыя леташняга спеўнага спаборніцтва склала больш за 200 мільёнаў чалавек. Гэта самы, так бы мовіць, глядзібельны неспартыўны тэлепраект у свеце. І ўсе размовы пра тое, што “Еўрабачанне” з’яўляецца несур’ёзным праектам, — абсурдныя.

“Еўрабачанне” ўсюды папулярнае па-свойму. У Вялікабрытаніі, да прыкладу, толькі апошнім часам сталі надаваць яму ўвагу. Але як! Даслалі спачатку гурт “Blue”, потым Боні Тайлер. У Швецыі справы ідуць інакш: увесь тамтэйшы музычны рынак развіваецца вакол нацыянальнага адбору, які называецца “Melodifestivalen”. У сярэднім, на адбор падаюць чатыры — пяць тысяч заявак з усяго свету, але журы, як кажуць, негалосна адсейвае замежных аўтараў і выканаўцаў, падтрымліваючы сваіх. У 2012-м я спрабаваў удзельнічаць у гэтым адборы са шведскім суаўтарам і шведскай спявачкай. Наша песня не прайшла нават першы круг. Потым я даведаўся, што справа зусім не ў “зорнасці”, а менавіта ў патрыятызме: разам са мной не прайшло мноства знакамітацей, у тым ліку і амерыканскі прадзюсар з сусветнай славай RedOne.

Што ж адбываецца з “Еўрабачаннем” у Беларусі сённа? Я б ахарактарызаваў тое, што маем, наступным чынам: застой. Скандалы мінулых гадоў ладна падарвалі матывацыю выканаўцаў да ўдзелу ў адборы. Але маё меркаванне: пад ляжачы камень вада не бяжыць. І ў конкурсе неабходна ўдзельнічаць па адной простаі прычыне: для стварэння новых песень еўрапейскага ўзроўню.

Многія думаюць, што фармат “Еўрабачання” — выглядаваны танцавальны поп 1990-х з элементамі вакальнага шматгалосся. Гэта не так. Нашы музыканты ў большасці сваёй пазбаўлены зносін з еўрапейскім глядачом. Як чалавек, што выступаў у Еўропе і меў кантракт з “Universal AZ” — вядучым французскім лэйблам, — я магу сказаць: на полі традыцыйнай еўрапейскай поп-музыкі нам бессэнсоўна змагацца з тамтэйшымі артыстамі. Але! Уся Еўропа “стаіць на вушах” ад нашых народнікаў, оперных спевакоў і... дзяўчат! Менавіта ў сімбіёзе гэтых складнікаў я бачу поспех на сцэне “Еўрабачання”. Вядома, усё павінна быць аформлена вельмі зразумела для еўрапейскага глядача, але рысы нацыянальнага павінны прысутнічаць абавязкова.

З дзяцінства мяне бянтэжыць, што ў нас прынята ставіць на стол прыгожыя талеркі толькі тады, калі прыходзяць госці. Напэўна, у гэтым феномене крыецца агульнаславянская рыса, якая і не дазваляе зірнуць, у прыватнасці, на “Еўрабачанне” як на нацыянальны працэс. Мы запрашаем замежных аўтараў, прадзюсараў, рэжысёраў, тэлеканалы і спонсары плацяць ім у сотні разоў больш, чым за лепшы прадукт айчынным спецыялістам. Магчыма, многія нашы музыканты, аўтары, танцоры, дызайнеры, харэографы, кліпмейкеры не з’ехалі б з краіны, каб атрымлівалі за сваю працу (у

На полі традыцыйнай еўрапейскай поп-музыкі нам бессэнсоўна змагацца з тамтэйшымі артыстамі. Але! Уся Еўропа “стаіць на вушах” ад нашых народнікаў, оперных спевакоў і... дзяўчат! Менавіта ў сімбіёзе гэтых складнікаў я бачу поспех на сцэне “Еўрабачання”.

тым ліку — і на пляцоўцы “Еўрабачання”) годную плату. Але што-раз з экрану, са СМІ нам распавядаюць, што выбару не было: гэта бельгійскі кампазітар, гэта грэчаскі бэк-вакал, гэта польскі рэжысёр, гэта, жартам кажучы, марсіянскія стылісты і танцоры з сусветнага Альфа Цэнтаўра. І такіх у Беларусі, вядома ж, няма...

10 гадоў таму мы ўпершыню прынялі ўдзел у гэтым конкурсе. І амаль уся наша прысутнасць на ім звязалася сёння да таго, што велізарныя ганарары, затрачаныя на спаборніцтва, атрымліваюць замежнікі. Я ганаруся тым, што ўгаварыў у свой час кіраўніцтва тэлеканала, і ў 2011 годзе, калі мая песня прадставіла краіну, уся вытворчасць і падрыхтоўка вяліся ў Беларусі беларускімі ж спецыялістамі. Так, мы не прайшлі ў фінал, але выступілі не горш, чым выканаўцы, якіх рыхтавалі хвалёныя еўрапейскія прадзюсары. Затое засталася нацыянальная песня, якую да гэтага часу спяваюць на канцэртах. Затое нашы майстры акунуліся ў самае вялікае музычнае тэлешоу свету. У гэтых людзей цяпер — каштоўныя веды, яны набылі канкрэтны вопыт, сталі больш глыбока разумець конкурс. “Еўрабачанне” ў гэтым сэнсе можа стаць каталізатарам нацыянальнага руху поп-музыкі. І хто яго ведае, а раптам не за гарамі той час, калі і мы будзем жыць год у “еўрабачаннем” раі пасля перамогі на конкурсе беларусаў?..

Магчыма, для некаторых аматараў беларускай музыкі галоўным расчараваннем 2013 года стала спыненне існавання дуэта "RockerJoker". Іх не суцешыла нават тое, што адна з яго палавінак — Міхей Насарогаў — працягвае выступаць сольна і з іншымі выканаўцамі (у тым ліку — акадэмічнымі: згадаем леташні Фестываль Юрыя Башмета), а другая — вядомы айчыны кліпмейкер Макс Сіры — працягвае здымаць відэаролікі. З апошнімі выйшлі зрабіць інтэрв'ю, а больш дакладна — распавесці праз малагі самога творцы, які абяцае ў 2014-м шэраг сорпрызаў. Знаёмцеся, Макс Сіры. Урэшце, упэўнены, вы яго ведаеце завочна ўжо не першы год праз ягоныя відэапрацы...

Алег КЛІМАЎ

Відэа

— У 2001 годзе я паступіў на завочнае аддзяленне Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў па спецыяльнасці "Рэжысура кіно і тэлебачання" да Уладзіміра Забелы. Мне тады было 24 гады, за плячыма сталічныя палітэх, армія, служба асвятляльнікам у Маладзёжным тэатры. Я вучыўся і адначасова працаваў на колішнім Першым музычным канале: рабіў праграму "Прыцемкі". Года праз паўтара апынуўся на Белтэлерадыёкампаніі, дзе займаўся камп'ютарнай графікай — "упакоўкай" каналаў, пэўных праграм. І ўвесь гэты час здымаў кліпы.

Першым быў ролік на адну з песень Сяргея Пукста: я нават ужо і не памятаю, якую менавіта здымаў. А ўсяго ў маёй кліпаграфіі — каля чатырох дзясяткаў ролікаў. У асноўным яны на кампазіцыі альтэрнатыўных музыкантаў, поп-рок-выканаўцаў. Цяжка пра які-небудзь з іх сказаць, што ён мне падабаецца больш за іншыя. Натуральна, найдарагі — самы апошні, потым параўноўваеш яго якасць з папярэднімі работамі. Добрым, лічу, выйшаў кліп на трэк "Не было цябе" таго ж Пукста, цікавыя працы на "Мой герой Тая Буланава" гурта "Naka", "Wall-e" гурта "Разбітае сэрца пацана", на "Амерыку" ВІА "RockerJoker", на песню "Мама наў" гурта "J:Morc".

Што і каму?

— На сваіх першых кліпах я нічога не зарабляў: напрацоўваў партфоліа. Праз нейкі час музыканты сталі пазнаваць, што вось такое відэа, якое ім падалося сімпатычным, зняў я, і супрацоўніцтва пачалося на ўзаемавыгаднай аснове. Зараз заказаў не так шмат, бо рынак кліпмейкерства і раней у нас быў не вялікім, не занадта грашовым, але як у мінулым я нікому не адмаўляў, так і цяпер.

Мяне не "ламае", якому артысту, на якую песню, за якую суму я раблю кліп. Хай нават і першае, і другое, і трэцяе мне не па душы. У гэтым выпадку ўсё роўна прымушаю сябе палюбіць тое, над чым трэба будзе працаваць. А як кліпмейкер я ўлічваю, на якую публіку

Пытанне ў тым, што ўбачыць яго стала цяжка, яго меламаму давядзіцца шукаць, таму што ў нас няма адпаведнага рынку збыту, няма тэлеканалаў, якія ахвотна, рэгулярна, у дастатковай колькасці "круцілі" б кліпы. Гэта велізарная праблема для нашых кліпмейкераў. І сапраўды, а навошта тады здымаць ролікі? Я б помнік калегам паставіў, якія, здымаючы відэа за свае грошы, разумеюць, што нідзе, акрамя як у Інтэрнэце, яны яго не размесцяць. (Нагадаем, тэма "Каму патрэбен сёння музычны кліп?" абмяркоўвалася ў "К" №51 за 2013 г. — А.К.)

У беларускай поп-кліп-індустрыі, на мой погляд, усё пакуль што горай. Ролікі для такога кшталту выканаўцаў апрыйрэы каштуюць нашмат даражэй, і патрэбных грошай у

сярэднестатыстычны ролік ніякім іншым, чым пабудаваным на шаблонах, на кітчы, быць і не можа. Бо перад намі — абсалютна нішавы прадукт для людзей "фарматных" — і ў музыцы, і па жыцці. Але гэта ўжо глабальная праблема нізкага культурнага ўзроўню. І з дапамогай кліпаў яе не вырашыць. Праўда, мяркую, і не пагоршыць.

Кіно

— Усе тры гады, што існаваў "RockerJoker", я не спыняў здымаць кліпы, але ў мяне канчаткова сфарміравалася жаданне рабіць нешта яшчэ ў галіне рэжысуры. Стаў больш займацца рэкламай для ТБ. З менаджарам згаданага вышэй гурта "Naka" Андрэем Ісачанкам задумалі дакументальнае кіно пра Іосіфа

тэндэнцыі, калі і на самім "Беларусьфільме" сталі рабіць нармальныя працы, і нешта ў кааперацыі пачало атрымлівацца, і серыялы з'явіліся, якія глядзець можна. Каб не быць галаслоўным, назаву фільмы "Акупацыя. Містэрый", "У тумане"; улічваючы бюджэт, улічваючы, што ён цалкам наш, — серыял "Сляды апосталаў" як нішавы праект для ўсіх, як адзін з айчыных стартавых прадуктаў у "тэлемуві", у тэлеіндустрыі. Наступным крокам пасля замацавання на дасягнутых рубяжах, за далейшым развіццём напрацаванага будзе тое, што наша кіно трэба ўсё больш актыўна рухаць у замежжа. Хача б па той прычыне, што яно пачне вяртаць выдаткаваныя на яго грошы. Я ўжо не кажу пра папулярнасць і ў свеце айчыннага кінематографа як такога.

Музыка і... усё роўна рэжысура

— З Міхеём Насарогавым я сустрэўся на здымках аднаго з сваіх кліпаў, дзе ён быў заняты ў якасці акцёра. Ён мяне і запрасіў на свой выступ. Затым з'явілася думка паіграць удвух, што мы пару разоў і ажыццявілі. І вось тады ўзнікла ідэя стварыць праект, які атрымаў назву "RockerJoker". Задумваўся ён як той, які калісьці павінен быў абавязкова скончыцца. І вось летась мы прыпыніліся. Я выкажу маю пазіцыю, чаму так адбылося. Дастаткова часу "RockerJoker" пачаў надаваць канцэртаў, шмат ездзіў, прычым большай часткай па Расіі, а гэта значыць праект выйшаў на самаакупнасць. Але асабіста мне стала зразумела, што ў такім выпадку трэба або ператварацца ў пастаянна дзеючы гурт, увайсці ў альтэрнатыўны сегмент шоу-бізнэсу, які прыносіць грошы, або выбіраць, што для мяне важнейшае: музыка альбо рэжысура. Шчыра кажучы, выбару і не было: я для сябе даўно вырашыў, кім хачу быць — рэжысёрам.

...Але зусім музыку я не кінуў, сачыняю і нават запісваю яе, магчыма, гады праз два выпушчу альбом. Гэта інструментальная музыка: я раблю фартэпіянную накіды, падключаю іншыя музыкаў і разам мы ўсё даводзім да розуму. Наогул, хочацца запісаць дыск невялікіх п'ес з адным інструментам: гэтых неаранжыраваных, без пэўнай формы, нязручных для шараговага слухача... Не выключаю, што і "RockerJoker" можа з часам вярнуцца...

Не кліпавае мысленне кліп-мэйкера

здымаю. Такім у нечым складаным быў, напрыклад, апошні мой кліп для трыа "Las Vegas". Але ў мяне ёсць і адна праца, якая не задаволяла выканаўцу і якую да гэтага часу не бачыла шырокая публіка.

Кліпмейкерства: трэнды

— Нягледзячы ні на што, беларускае кліпмейкерства развіваецца, асабліва гэта датычыцца андэрграўнднага яго сегмента. З'яўляюцца таленавітыя маладыя рэжысёры, апэратары, новая тэхніка, якая дазваляе рабіць якасны прадукт нядорога. Падкрэслію, прадукт такога кшталту ёсць, і няхай яго не шмат, але ў нас і краіна не самая вялікая.

нашых артыстаў (прынамсі, у абсалютнай большасці) няма. Я кажу пра якасны тавар. Рэзюмуючы, ланцужок выглядае наступным чынам: няма рынку — мала грошай, няма тэлеканалаў — няма канкурэнцыі, а няма канкурэнцыі — не расце якасць прадукцыі.

А мне, дарэчы, хацелася б больш папрацаваць для поп-музыкантаў. Не з-за грошай: проста цікава ачувацца ва ўсё тое, што так любяць пакрытыкаваць інтэлектуальна, як ён лічыць, выхаваны глядач, які патрабуе ад поп-кліпа нейкага высокага мастацкага ўзроўню. Падобны падыход з'яўляецца памылкай успрымання, няўменнем аб'ектына зірнуць на банальныя рэчы. Такі

Гашкевіча — ураджэнца колішняга Рэчыцкага павета, першага консула Расійскай імперыі ў Японіі, усходнаўцы, чые 200-годдзе з дня нараджэння прыпадае на сёлетні красавік, у сувязі з чым юбілей уключаны ў Каляндар памятных дат UNESCO. Фінансаванне пад фільм знайшлося дзякуючы прыватнай крыніцы. Іншы праект — кароткаметражная мастацкая карціна пра сучаснікаў, сцэнарый якой пакуль толькі пачаў складацца. А яшчэ вядзецца праца над анімацыйнай поўнаметражнай 3D-стужкай-казкай для ўсёй сям'і на сучасны лад. Мару і пра мастацкі "поўны метр".

Мне здаецца, у вялікім беларускім кіно абазначыліся станоўчыя

Рэпарцёрскі марафон

Ён стварае "Ціфаны" і сабраў млын

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

...Распавядае, што да думкі паставіць на сваім участку вятрак ён прыйшоў праз настальгію. Уладзімір Цвірка родам з мясцовасці, насычанай помнікамі гісторыі і культуры, — з Карэлічына. Дакладней, з Памір'я, як гавораць мясцовыя. У адрозненне ад тых гараджан у першым пакаленні, якія любым коштам імкнуліся зачыніць за горад і хацелі забыць родны кут як страшны сон, сваё вясковае дзяцінства спадар Уладзімір згадвае з цеплынёй. Бачны здалёк млын-вятрак, што стаяў на пагорку, — прыгожы сімвал ягоных дзіцячых гадоў, як для іншых хлапчукоў — рамантычныя замкавыя руіны. Уладзімір гаворыць, што быў уражаны, калі пабачыў той млын упершыню зблізка. Пабудова вышынёй у чатырохпавярховы дом на дзіцячыя вочы падалася грандыёзнай...

Драўляны птах на дачным участку

Неяк на лецішчы Уладзіміра гасцяваў сябра ягонага маленства, Расчуліўся, глядзячы на артэфакты вясковага побыту, і сказаў, што для поўнага псіхалагічнага камфорту яму тут не стае хіба што ветрака. Гэтыя словы Уладзіміра Цвірка зачэпілі, і стаў ён пра той вятрак думаць... Млын невялікага памеру, які мог бы больш-менш утульна ўладкавацца на ягоным участку, знайшоў у Сеціве. Пабудаваны ён быў у сярэдзіне 30-х гадоў мінулага стагоддзя. Стан захаванасці быў такі, што гаспадыні, якой млын належаў, і ў галаву не прыходзіла давесці яго да ладу. Яна думала, што Уладзімір купляе пабудову на дрэвы, і сумленна папярэдзіла: маўляў, пецку можна сапсаваць, калі паліць у ёй гэтае спарэхчелае дрэва. Аднак нездарма дасведчаныя адмыслоўцы з Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту прапанавалі спадару Уладзіміру ўзначаліць ў гэтай установе рэстаў-

рацыйны аддзел. Вярнуў вятрак да жыцця ён уласнымі рукамі. Цяпер стаіць млын ля ягонага лецішча на радасць гаспадару і суседзям, якія і прачынаюцца пад шоргат млынавых крылаў. А паколькі вакол участка Уладзіміра Цвірка плот хутэй сімвалічны і ўваход свабодны, дык частаком паглядзець на гэты цуд, памацаць яго рукамі прыходзяць людзі з вуліцы. Гаспадар такія "экскурсіі" не забараняе. Фактычна млын — мясцовая славуцасць.

Прыватная ўласнасць, дзяржаўны здабытак...

Задумаўся быў спадар Уладзімір пра тое, каб надаць ветраку статус помніка матэрыяльнай культуры. Ужо нават рабіў пэўныя захады ў гэтым кірунку. Але, азнаёміўшыся з сітуацыяй у сферы аховы помнікаў, вырашыў пакуль ад ідэі адмовіцца. І не ў тым справа, што прыватная асоба не мае ніякіх выгод ад таго,

што клапоціцца пра аб'ект нацыянальнай спадчыны... Разам з тым, нават на бягучы рамонт ветрака, які ён ведае як ніхто іншы, бо сам яго сабраў і адрэстаўраваў, давядзецца прасіць дазволу ў адпаведных інстанцыях.

Тое ж пацвердзіў і начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Беларусі Ігар Чарняўскі, да якога я звярнуўся з пытаннем пра вятрак на дачным участку. Выгод ад валодання помнікам культуры насамрэч ніякіх. Адно што ўладальнік мае падставы для гонару, бо рабіць карысную справу. А вось як стане той млын помнікам, дык гаспадар без дазволу экспертнай рады нават цвіку яго не заб'е. Да таго ж, працэдура надання аб'екту статусу помніка даволі складаная. Калі гаворка ідзе пра архітэктурнае збудаванне, дык яму павінен адпавядаць ландшафт. Патрабаванне аўтэнтычнасці распаў-

соджваецца і на матэрыялы, якімі робіцца рэстаўрацыя. Прыватнай асобе ўсё гэта пацягнуць складана. Ды і прэцэдэнты нахшталт названага — лічаныя...

Цвірка ведае пра гэтыя праблемы. У шэрагу выпадкаў і сапраўды, калі ты па ўласнай ініцыятыве, без адпаведнага дазволу зачыруеш дах, каб не разбураўся помнік архітэктуры, дык трапляеш пад артыкул. Тое ж прыбіранне смецця вакол руін можна трактаваць як разбурэнне культурнага слоя. Мастак раскажаў мне выпадак, як жыхары адной вёскі, узяўшыся ўпарадкаваць руіны храма і прылеглую тэрыторыю, знялі з храмавых сцен ахоўную шыльду...

...Калі адлятаюць птушкі, калі выпадае снег, спадар Уладзімір і са свайго ветрака здымае крылы. Па вясне, як птушкі вяртаюцца з выраю, зноў ставіць іх на месца. Такім чынам у гэтым паселішчы нарадзіўся прыгожы звычай адзначаць сімвалічным дзеяннем пачатак і канец зімы. Так ствараецца традыцыя. Добрая традыцыя.

Алег КЛИМАЎ

18 студзеня Гродна афіцыйна стане “Культурнай сталіцай Беларусі — 2014”. Нагадаем: пятай па ліку ў гісторыі акцыі. Сёлета жыхароў і гасцей горада чакае шэраг разнастайных імпрэз. Мы ж напярэдадні насычанага на падзеі года звярнуліся да прадстаўнікоў кіраўніцтва тых гарадоў, якія ўжо атрымлівалі гэты статус, з просьбай пагартыць старонкі “сталічнага” мінулага, падзяліцца планами і, выходзячы з атрыманага досведу, даць карысныя парады гродзенскім калегам. А яшчэ мы пацікавіліся ў гродзенцаў, чым горад збіраецца цягам 2014-га здзіўляць...

Пётр ПЯТКЕВІЧ,
намеснік старшыні
Полацкага райвыканкама:

— У 2010 годзе Полацк і палачане сталі першаадкрывальнікамі акцыі “Культурная сталіца Беларусі”. Гэта былі вялікія гонар і адказнасць. Цягам года гараджане далучаліся да культурных каштоўнасцей, лепшых узораў беларускага мастацтва і, верагодна, зноўку адкрывалі для сябе багатую полацкую спадчыну.

За гэты час у Полацку адбылося блізу 60 розных мерапрыемстваў. Гэта і выстаўкі з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, экспазіцыя работ Івана Хруцкага, кнігі Францыска Скарыны. Прайшлі канцэрты салістаў і калектываў Белдзяржфілармоніі, Вялікі тэатр оперы і балета прэзентаваў канцэрт з цыкла “Шэдэўры опернага мастацтва ля сцен старажытнай Саф’іі”, адкрыўся Першы міжнародны пленэр “Art-Ego” ды шмат чаго іншага.

Што даў статус “Культурная сталіца Беларусі” Полацку?.. Можна, я выказваюся і занадта высокім шытлем, аднак пра яго загаварылі не толькі як аб гістарычным цэнтры і калысцы беларускай дзяржаўнасці, але і як пра горад, які даў права называцца першым цэнтрам культуры і мастацтва нашай краіны. Адчувальна ўзрос прэстыж Полацка сярод іншых гарадоў рэспублікі ды і за межамі Беларусі, што адбілася на яго турыстычнай прывабнасці. Перакананы, што правядзенне акцыі спрыяла павышэнню агульнага ўзроўню культуры палачан, фарміраванню асаблівага стаўлення да духоўна-культурнай спадчыны.

Дакладна ведаю, што ў гродзенцаў таксама асаблівае стаўленне да захавання гістарычных каштоўнасцей і прымнажэння духоўнай спадчыны. Культурныя праекты, якія зладзяць у Гродне, абавязкова пазнаёмяць удзельнікаў і проста гасцей імпрэз з арыгінальнай мясцовай творчасцю, культурна-гістарычнымі традыцыямі аднаго з найстаражытных гарадоў Беларусі.

Кацярына ДЗЕГЦЯРОВА,
в. а. начальніка аддзела
ідэалагічнай работы,
культуры і па справах
моладзі Гомельскага
гарвыканкама:

— Мы падхапілі эстафету “Культурнай сталіцы Беларусі” ад Полацка ў 2011-м, але хачу нагадаць, што ў тым жа годзе мы з’яўляліся яшчэ і “Культурнай сталіцай Садружнасці Незалежных Дзяржаў”. На пасень-снежны 2011-га і

“Культурная сталіца Беларусі”: ці ёсць статусныя “дывідэнды” для гарадоў — удзельнікаў акцыі?

былі пабудаваны новыя аб’екты культурнага прызначэння, адрэстаўраваны і адрамантаваны тэатры, што існавалі. Напрыклад, скончылі мадэрнізаваць памяшканні новай выставачнай залы Карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі, пасля рэканструкцыі адкрыў свае дзверы Гарадскі цэнтр культуры. У 2012 годзе на базе адной з бібліятэк пачала працаваць электронная бібліятэка, летас адкрылася Дзіцячая школа мастацтваў. Гэта тое, што, як кажуць, можна “памацаць рукамі”. Але атрымліваюць сваё развіццё і творчыя праекты: той жа “Сожскі карагод”, у якім у 2013-м упершыню бралі ўдзел артысты з Казахстана і Малдовы.

Мяркую, гродзенскім уладам трэба максімальна выкарыстаць тыя магчымасці, якія ім прадаставіў статус. У прыватнасці, звярнуць больш пільную ўвагу на праблем-

свіж, хай ён і зусім маленькі ў параўнанні з Гомелем, але гісторыяй, традыцыямі, культурай здольны з ім “пацпацца”.

Шчыра прызнаюся, не ўсё было проста: найперш — эмацыйна. Хацелася зрабіць як мага лепш, як мага больш святочна, якасна. Штомесяц у нас праходзіла адно галоўнае мерапрыемства, а ўсяго на розных пляцоўках адбылося каля 260 падзей, прычым 169 з іх — у Нясвіжскім замку. І, дарэчы, так атрымалася, што адкрыты ён быў пасля рэстаўрацыі якраз у той год, калі Нясвіж з’яўляўся культурнай сталіцай рэспублікі! Цяпер замак выйшаў на самаакупнасць, працуе рэнтабельна.

Статус гэты дазволіў удыхнуць у наш горад новае жыццё, прычым і ў прамым значэнні: 460 тысяч турыстаў наведала Нясвіж у 2012 годзе толькі афіцыйна. Пад іх не-

емстваў, каб тыя з іх, дзе ёсць творчыя калектывы, прынялі ўдзел у такіх акцыях. А яшчэ гэты год стане для Магілёва Годам валёса, наогул бальных танцаў!..

Нашым жа пераемнікам з Гродна я хачу пажадаць не замыкацца ў рамках праекта “Культурная сталіца Беларусі” толькі на адной сферы культуры. Бо, па сутнасці, наданне гораду гэтага статусу — дадатковая нагода для таго, каб звярнуць увагу мясцовых улад і на прамысловую сферу, і на сацыяльную. Не павінна быць такога, што цэлы год аддадзены працы выключна на культуру і ні на што іншае: усё ж мае быць узаемазвязаным. Гэта і нагода, каб заняцца добраўпарадкаваннем горада, далучыўшы самыя розныя ўстановы да ўдзелу ў акцыі. Напрыклад, нашы перапрацоўчыя прадпрыемствы на ўсю моц рэкламавалі дадзены праект.

Віталі МАМАЧКІН,
начальнік аддзела
ідэалагічнай работы,
культуры і па справах
моладзі Гродзенскага
гарвыканкама:

— Акрамя рэгулярных абласных і раённых мерапрыемстваў, мы плануем штомесяц, пачынаючы ад студзеня, праводзіць мерапрыемствы рэспубліканскага і міжнароднага ўзроўню. Першым з іх стане праект “Гродзенцы — гродзенцам”, калі перад публікай выступяць вядомыя артысты, народжаныя на нашай зямлі, сярод іх — Саша Нема, Валерый Скаражонак, Галіна Шышкова ды іншыя. У лютым адбудзецца Міжнародны фестываль праваслаўных песняпеваў “Каложскі Дабравест”.

На сакавік-май запланаваны вялікі канцэрт, у якім прагучаць песні, музыка, вершы гродзенскіх аўтараў; фестываль цыганскага раманса з удзелам беларускіх, расійскіх, польскіх артыстаў; фэст, прымеркаваны да 100-годдзя з дня нараджэння Ларысы Ляшэнка — заснавальніца народнага ансамбля беларускай песні і танца “Нёман”; II Фестываль-свята “Лялькі над Нёманам”.

Улетку пройдзе шэраг патрыятычных мерапрыемстваў, звязаных з Днём Незалежнасці, з 70-годдзем вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Прымем мы і фінал X Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, свята кавалёў, на якое з усіх куткоў краіны з’едуцца майстры гэтай справы. (Мы, дарэчы, збіраемся адкрыць сваю кузню!) На жнівень намечаны фестываль вучэбнай культуры.

У верасні правядзем свята класічнай музыкі, у кастрычніку — творчых калектываў Гродна. І лістапад — снежань — фінальныя акцыі. На працягу года пройдуць выстаўкі, да якіх будуць прыцягнуты не толькі музеі Гродна, але і ўсёй Беларусі. Вядуцца перамовы і з замежнымі музеймі. Таксама на працягу года свае пастаноўкі пакажуць беларускія тэатры і трупы з-за мяжы.

Мы, вядома ж, сёе-тое падгледзілі ў нашых калег — “Культурных сталіц Беларусі” мінулых гадоў, вучыліся ў іх. Да прыкладу, мне спадабалася, як у Магілёве праходзіў рытуал перадачы статусу. Нам бы хацелася ў дзень старту акцыі ажыццявіць гашэнне спецыяльных маркі і канверта. Пільную ўвагу надамо працы са сродкамі масавай інфармацыі. Па магчымасці, максімальна поўна правядзем тэле- і відэаздымку імпрэз ды выдадзены вынік у выглядзе фільмаў. Будзем шчыльна супрацоўнічаць з турфірмамі, каб тыя ў сваёй дзейнасці прэзентавалі наш горад турыстам. Як бачыце, працы і планаў процьма. Пастараемся з усім справіцца!

V — значыць... Гродна

Краявід Гродна з вышэйняй птушынага палёту. / Фота Аляксандра ЛАСМІНСКАГА

абходна было развіваць інфраструктуру горада, надаць увагу гатэльнаму бізнесу, рэстаранам. У гэтым і шмат у чым іншым дапамаглі прыватныя структуры, працягваючы справу і сёння, добраўпарадкоўваючы Нясвіж. У 2014-м чакаем прыкладна такую ж колькасць турыстаў, як і ў 2012-м!

Гродна ж для мяне не проста горад: я ў ім вучыўся. З асаблівай увагай буду сачыць за тым, як ён справіцца з ускладненай на яго місіяй. Памятайце, што статус “Культурнай сталіцы Беларусі” даецца вам хоць і на год, але і назаўсёды, таму маеце абавязак ўсё правесці на самым высокім узроўні, каб ва ўсіх кутках нашай краіны было чуваць пра Гродна!

Ала ГАЛУШКА,
начальнік упраўлення
ідэалагічнай работы,
культуры і па справах
моладзі Магілёўскага
гарвыканкама:

— Культурныя сталіцы Беларусі былімі не бываюць! Той давер, які быў нам аказаны летас, у новым годзе мы таксама будзем падмацоўваць неабходнымі для людзей, для грамадства, для нашай культуры справамі. І хай ў 2014-м у Магілёве не плануецца масавае правядзенне міжнародных акцый у сферы культуры, затое ўпор мы зробім на маштабныя гарадскія мерапрыемствы. Галоўныя сярод іх тыя, якія прысвечаны Дню Незалежнасці Рэспублікі Беларусь і 70-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У гэтым плане будзем шчыльна супрацоўнічаць з гарадамі-пабрацімамі, успомнім слаўныя гістарычныя даты, звязаныя з імі.

Вялікую ўвагу надамо моладзі. Ужо цяпер у Магілёве пачаў працаваць кірмаш праектаў: мы чакаем цікавых творчых прапановаў, каб потым іх рэалізаваць у самых розных варыянтах. Напрыклад, у цёплы час года на вуліцах будуць збудаваны адкрытыя пляцоўкі, на якіх змогуць прадэманстраваць сваё майстэрства таленавітыя і крэатыўныя. У сувязі з гэтым мы звярнуліся да нашых прадпры-

прыпала мноства міжнародных мерапрыемстваў, старт якім даў фестываль харэаграфічнага мастацтва “Сожскі карагод”, а фінальным акордам стаў канцэрт арт-праекта “Тэнары XXI стагоддзя”.

Тым летам Гомель спазнаў сапраўдны турыстычны бум, шмат у чым звязаны якраз з тым, што людзі прывязджалі ў наш горад, як у месца дзвюх культурных сталіц. Мне здаецца, што частка гасцей Гомеля і сёння наведваюць нас, знаходзячыся пад уражаннем таго часу. Карацей, на брак турыстаў мы не можам скардзіцца.

Статус “Культурная сталіца Садружнасці і Рэспублікі Беларусь” даў штуршок да таго, што ў Гомелі

няя кропкі горада: гэта тычыцца не толькі культуры, але і самых розных сфер жыцця чалавека. Дзячам мастацтва і работнікам культуры жадаю таксама толькі максімальнага: цалкам раскрыць свой творчы патэнцыял. І хачу яшчэ пажадаць ўдзячнай публікі!

Іван КРУПКО,
старшыня Нясвіжскага
райвыканкама:

— Наш горад атрымаў статус “Культурнай сталіцы Беларусі” ў 2012 годзе ад Гомеля. Я быў там на заключнай імпрэзе, бачыў, з якім размахам яна ладзілася. І тады ж вырашыў для сябе, што горад Ня-

“Russia Next door. Сучаснае мастацтва Калінінграда” — пад такой назвай у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе выставачны праект Балтыйскага філіяла Дзяржаўнага цэнтра сучаснага мастацтва. Выстаўка падаецца яе арганізатарамі як “адзін з першых праектаў расійскага сучаснага мастацтва, прадстаўлены на Беларусі”.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Чаму ж акцыю адразу назвалі, як мінімум, адметнай падзеяй? Па-першае, таму, што ўгадаць выстаўкі менавіта contemporary art усходніх суседзяў сапраўды цяжка (маю на ўвазе менавіта расійскае мастацтва). Па-другое, экспазіцыйны ўзровень праекта можна лічыць пэўным прыкладам майстар-класа: з галоўнай, вельмі нязручнай для экспанавання, залы музея на праспекце Незалежнасці калінінградцы стварылі нечаканую выставачную прастору. Прычым вельмі проста: завесілі вокны, прыглушылі святло і зрабілі светлавая акцэнтны менавіта на работах мастакоў. Атрымалася проста, але ж стыльна: нязручная архітэктоніка залы сышла ў цень, вылучыўшы “на першы план” глядацкай увагі мастацкія творы.

Што ўвогуле беларускі глядач ведае пра сучаснае мастацтва Калінінграда? Ды і пра сам горад? Даючы адказы на гэтыя пытанні, куратар выстаўкі і мастак Яўген Уманскі і пабудоваў экспазіцыю праекта. Распавёўшы праз творы мастакоў пра вострыя рэальныя праблемы расійскага рэгіёна, куратар у той жа час падкрэсліў унікальнасць культурнай сітуацыі, якая скалалася ў Калінінградзе.

— Мяркую, усім вядома гісторыя Калінінграда, — дае каментарый да першай работы выстаўкі (відэа Аляксандра Падпрыгорава “Як я патрапіў сюды?”) куратар. — Да 1945-га гэта быў Кёнігсберг, цэнтр правінцыі Усходняй Прусіі. Па сутнасці, мы ўсе тут — прыезджыя. Нават калі ўжо два — тры пакаленні выраслі ў Калінінградзе, іх бацькі, сваякі — з Савецкага Саюза. І выстаўка акурат распачынаецца з гісторыі чалавека, які расказвае, як ён патрапіў у Калінінград.

На супрацьлеглай сцяне — фотасерыя Дзмітрыя Селіна “Замкі”. І Яўген зноў акцэнт у вагу на актуальнасці ўзнятага мастаком пытання. “Мастак адзначае такія цікавыя факты. У нашым горадзе засталася шмат гістарычных будынкаў, якім улады не надта надаюць увагу, не клапацячыся пра іх захаванне. Між тым, у дварах дамоў службы ЖКГ узводзяць свае збудаванні ў выглядзе менавіта “замкаў”. Такі парадокс: з аднаго боку — абыякаваць да рэальных гістарычных помнікаў, з іншага — іх бутафарызаванне на прыкладзе гаспадарчых пабудов ЖКГ”.

Contemporary art: Пасія

Што за суседнімі дзвярыма?

— Наступная работа — гэта праект Юрыя Васільева “Нарцыс”, — працягвае экскурсію куратар. — Мастак звяртаецца да такіх паняццяў, як “рускасць”, “расійскасць”, задаецца пытаннем, што сэнны азначаюць гэтыя сэнсы. На фоташтандартах — чалавек, які ўзіраецца ў люстэрка. Гэта звычайны чалавек з расійскай глыбінкі і звычайнае люстэрка ў чырвонай раме, (якое, тым не менш, адсылае нас і да “чырвонага квадрата” Малевича, прапаноўвае, наогул, самыя розныя канатацыі). Трошкі далей размешчаны тры маніторы, з якіх транслюецца карцінка, як герой размаўляе з гэтым люстэркам, можна сказаць, сам з сабой. Напэўна, і ў рускага характару ёсць схільнасць да самалюбавання, ідэалізацыі, — можна і так прачытаць работу Юрыя.

Не абыходзіцца выстаўка і без праектаў, якія прысвечаны тэме гендарнай ідэнтычнасці, таму, як яна выяўляецца ў звычайным жыцці. Да гэтага ўмоўнага блока можна далучыць фотаінсталцыю Алены Цвятаевай “Любовь смотровая”, і работы групы “Пяшчотныя бабы” — перформанс “Дазвольце

Калінінградскі погляд на сучаснасць

мне пачысціць ваш абутак”, відэа “Бруд”. Яўген Уманскі ахвотна дае разгорнуты каментар да апошняй.

— “Бруд” зняты ў нас пад Калінінградом, — каментуе ён відэа, у якім дзве дзвячыны ў вясельных строях трапляюць у палон бруду, паступова становячыся часткай дзіўнага і “бязлітаснага” ландшафту. — На Куршскай касе ёсць такія гразевыя патокі. Існуе міф, што раней на гэтай тэрыторыі пражывала такая народнасць, як куршы. (Іх потым вынішчылі прусы.) Куршы жылі ў такой галечы, што літоўскія рыбакі, якія прыплывалі да іх на лодках, маглі без перашкод і асаблівых патрабаванняў выбраць сабе

куршскую нявесту. І, абраўшы, потым звозілі дзяўчыну назаўжды ад іх сем’яў, дамоў. Вось такая гісторыя ёсць ў гэтага месца. Але для мяне праблематыка відэароботы значна шырэйшая: тут і барацьба чалавека з прыродай, цалкам бессэнсоўная, і, уласна кажучы, стаўленне да жаночай прыроды...

Што да работы Алены Цвятаевай “Любовь смотровая”, дык гэта серыя здымкаў аглядалнага кабінета, падсветленых ультрафіялетавым святлом. Мастакоўскі позірк з боку дэманструе халоднасць і функцыянальнасць медыцынскага абсталявання, уласцівага падобным працэдурным, і разам з тым — веданне магчымага выніку, да якога можа прывесці Любоў. Любоў можа быць рознай, падкрэсліваецца ў анатацыі да інсталцыі, у тым ліку — скончыцца ў падобным кабінете.

На другім паверсе Музея сучаснага выяўленчага мастацтва — праекты, якія прысвечаны савецкаму мінуламу Калінінграда, яго мілітарызскай “спадчыне”.

Вянчала экскурсію відэаінсталцыя Алега Блябляса “Кананада” — дасціпнае адлюстраванне прысутнасці ў жыцці калінінградцаў мілітарызскай чыннікаў. Аб’ект, які ўяўляе з сабе канструкцыю з тэлевізара і своеасаблівага пастамента, можна назваць цалкам інтэрактыўным. На тэлеманіторы транслюецца відэазапіс з аўтастаянкі: сціплая “легкавушка”, што адзінока месціцца на прасторнай пляцоўцы. У пэўны момант даносіцца гук моцнага выбуху, спрацоўвае сігналізацыя машыны на паркоўцы, і раптам разам з гэтым гукам пачынае дрыжаць пастамент, на якім стаіць тэлевізар. Нечаканасць гэтага “труку” выклікае пэўную збянтэжанасць і спалоханасць глядача.

— І тым самым ён трапляе ў сітуацыю, у якой вымушаны знаходзіцца жыхары Калінінграда, што жыўць побач з палігонам, — тлумачыць Яўген Уманскі. — З аднаго боку, гэта работа трохі забавная, але з іншага — яна дэманструе нам праблему наяўнасці ўзбраення...

— У рамках першага візіту мы хацелі, каб адбыўся менавіта такі момант знаёмства з Калінінградом, яго сацыяльным асяродкам, — падвёў вынік праведзенай экскурсіі карэспандэнт “К” Яўген Уманскі. — Аднак дзейнасць нашага філіяла ўключае ў сябе шэраг напрамкаў. У нас ёсць куратары, якія працуюць са спадчынай, з новымі тэхналогіямі, медыя, тыя, хто працуе з гукам.

Можна сказаць, што візіт ў Мінск Балтыйскага філіяла ДЦСМ Расіі ў Калінінградзе прадэманстраваў магчымасці сучаснага мастацтва ў даступнай форме. У 2015-м на базе калінінградскай установы плануецца адкрыццё самастойнага Дзяржаўнага музея сучаснага мастацтва, які размесціцца ў вежы “Кронпрынец” — помніку XIX стагоддзя.

Музычная капэла “Санорус” даўно зарэкамендала сябе калектывам, дзе шукаюць, замаўляюць і выконваюць новую, не вядомую ў нас пакуль музыку. Раней гэтым займаўся арганізатар калектыву і яго кіраўнік Аляксей Шут. Пасля яго раптоўнай смерці год таму паўстала пытанне, у які бок капэла будзе рухацца далей. Але праз некалькі месяцаў яе ўзначаліў малады Аляксандр Хумала. Нядаўні канцэрт “Саноруса” пераканаў: капэла — у надзейных руках.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Аляксандр Хумала “нарабіў шоргату”, яшчэ калі вучыўся ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі як харавы дырыжор. Потым — калі паступіў у Каралеўскую Ратэрдамскую кансерваторыю, якую скончыў па класе оперна-сімфанічнага дырыжывання. Справа не толькі ў тым, што ён лаўрэат міжнародных конкурсаў, стыпендыят і лаўрэат спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Ужо паводле свайго характару ён не адно выканаўца (у самым шырокім сэнсе сло-

Камертон: Польшча

Без рэтра і гламуру

ва), а яшчэ і чалавек, які літаральна фантазіруе творчымі ідэямі і ўмее іх арганізацыйна ўвасабляць. Многія і дагэтуль не могуць забыцца, як ён, будучы студэнтам, зладзіў цудоўны творчы вечар кампазітара Вячаслава Кузняцова — сіламі сямі музычных калектываў, якія ў знак пашаны да аўтара выступалі бясплатна.

Цяперашні канцэрт у Вялікай зале Белдзяржфілармоніі не мог быць танным (я пра цэны на білеты). Але ён таго каштаваў! Упершыню ў нас выконваліся сучасныя польскія творы, паказ якіх быў прымеркаваны да юбілейных датаў з дзён нараджэння кампазітараў — 100-годдзя В.Лютаслаўскага і 80-годдзя Х.Гурэцкага. Выдаткі, звязаныя з аўтарскімі правамі, узяў на сябе Інстытут Адама Міцкевіча ў Варшаве. Салістамі былі запрошаны беларускі піяніст Юрый Бліноў і польская спявачка Юстына Самборска. Для некаторых твораў праграмы патрабаваўся вялізны склад колькасцю каля сотні музыкантаў, і да капэлы “Санорус” далучыўся сімфанічны аркестр Акадэміі музыкі. Так што зладжаны праект можна назваць сумесным.

Цяперашні канцэрт Музычнай капэлы “Санорус” у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі не мог быць танным (я пра цэны на білеты). Але ён таго каштаваў! Упершыню ў нас выконваліся сучасныя польскія творы В.Лютаслаўскага і Х.Гурэцкага.

Дырыжорская манера Хумалы: мінімум жэстаў — максімум эфекту. Ён спраўляецца са складанымі партытурамі, якія часам патрабуюць большай, чым пры звароце да класікі, падрыхтоўкі. Камерную кампазіцыю “Ланцуг № 1” В.Лютаслаўскага ён адбудаваў паводле драматургіі, даводзячы гучанне ад найтонкіх мігценняў “музычнай цішыні”, што трапеча мяккімі pizzicato (ігра на струнных не смычком, а пашчываннем), да магутнай кульмінацыі. Гэтак жа была сабраная форма і шматслаёвая фактура, дзе дакладнасцю вылучаліся духавыя, у найвартузных Варыяцыях таго ж аўтара на тэму Паганіні для аркестра і фартэпіяна. Музыка В.Лютаслаўскага гучала і “на біс”, якога ўзрушаная публіка патрабавала ад Ю.Блінова, здольнага і да галавакружных пасажаў, і да чароўнай півячусці.

Сапраўдным адкрыццём стала Сімфонія № 3 Х.Гурэцкага, якой А.Хумала ўжо дырыжываваў у Польшчы, з тамтэйшымі музыкантамі. Названая кампазітарам “Сімфонія жалобных песняў”, яна апавядае пра пакуты ахвяр нацыз-

му. Але ў музыцы няма знешняга драматызму, кантрастаў, “скрыгату”, што даводзіць экспрэсіянізм да мяжы натуралізму, звыклых праяў трагічнай тэмы. Твор быў напісаны ў пачатку 1990-х, амаль праз паўстагоддзя пасля Другой сусветнай. І яго тры часткі вырашаны ў розных адценнях смутку. Невыпадкова ў сімфоніі выкарыстаны тэкст Ламентацыі Святой Дзевы Марыі XV стагоддзя, зварот да маці і Царыцы Нябеснай 18-цігадовай пакутніцы, што яна надрапала на сцяне гестапаўскай турмы, і словы сілезкай народнай песні, дзе маці шукае забітага сына. Ціхі, пранікнёны, надзвычай стыльны твор з абрысамі фінальнай сарабанды аднавіў крыху падзабыты ў XX стагоддзі “давер” да струнных без злоўжывання духавымі, а таксама вакал без залішняй “операнасці”, разлічанай найперш на “сценабійную” моц, але з максімальнай натуральнасцю спеваў.

Аншлаг на канцэрте і такая ж паўнютка зала пасля антракту разбівалі міф, што сучасная акадэмічная музыка, маўляў, не карыстаецца ўвагай публікі. Шкада толькі, што ў зале было мала беларускіх кампазітараў, якім не перашкодзіла б павучыцца ў калег-суседзяў пошукам новай прыгажосці — без рэтра ці гламуру. Але яшчэ ёсць шанс пачуць гэтыя творы на радыёканале “Культура”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

...Справа не толькі ў аркестры, хоры і салістах! Нават такія элементы сцэнічнага антуражу, як куклы, стылізаваныя драўляныя вешалкі для шляхецкага адзення выраблялі навучэнцы аддзялення ДПМ. Дапамагаў і гарадскі Палац культуры, якім кіруе Святлана Сарока, жонка Рыгора Сямёнавіча. Зноў-такі, справа не толькі ў тым, што цяперашняя прэм'ера, як і ўсе ранейшыя спектаклі гэтага тэатра,

домых раней твораў Агінскага — і магла б паказаць некаторыя рэчы. Але пытанні ўзнікаюць і без паглыблення ў гэтыя тонкасці.

Спявае Агінскі пераважна пра радзіму, пакутуе за яе — зноў-такі, у вакальных нумарах. На сцэне ж разгортваецца звычайная меладрама: жонка “круціць” з мастаком, раўнае Міхала, бо той мае віды на італьянскую спявачку, але апошняя адказвае на пачуцці яго пляменніка, таму бедны Агінскі прыкладае пісталет да скроні — і... стрэл, вядома, не адбываецца.

старонак партытуры. Але што гэта ў сялянак за “маціён” такі? Можна падумаць, што яны тут, у парку, жывуць. Крыху дзіўнаватымі выглядаюць танцы на балі: паланэз з прыседам на першую долю, а не на трэцюю, мазурка з надта “выкрунчастымі” па.

Не ўсё адназначна і з музыкай. Кампазітар, зразумела, павінен быў арыентавацца на салістаў, не прапаўваючы ім нічога звышскаладанага. Але пастаяннае знаходжанне ў трох “улюбёных” аўтарам танальнасцяў, перавага аднастайных тэм-

опера — можа, і здымае частку пытанняў, але не тлумачыць да канца музычную задуму. Дый назва оперы са словам “невядомы” больш настрайвае на дакументалістыку.

На гэта ж скіроўвае і выкарыстанне ў якасці суперзавесы малюнка Напалеона Орды з выявай маёнтка. А вось у музыцы — ніякага асаблівага звароту да інтанацыйнага слоўніка эпохі. Больш акцэнтуюцца не рамантычныя ходы на сексту, а кварта-квінтовыя інтанацыі. Часам з’яўляюцца паўтонавыя ўздымы-спускі, а прынцыповая дэкла-

мацыя жонкі Агінскага, Марыі, на адной ночце быццам “падказвае”, хто тут адмоўны персанаж. Спраба музычнай індывідуалізацыі герояў, выкарыстанне лейтматываў і нават паўтараў фрагментаў (апошні прыём часта сустракаецца ў мюзіклах), імкненне з’яднаць нумары ў завершаныя сцэны (той жа баль вырашаны як рондападобная кампазіцыя), зварот да ансамбляў (дуэтаў, трыа, нават на нейкі момант — квартэта) сведчаць пра сур’ёзнасць кампазітарскіх намераў. Але ажыццяўленне ўсяго гэтага адбываецца на ўзроўні гэткага “школьнага тэатра”, якімі славіліся нашы духоўныя семінары і іншыя навучальныя ўстановы ў XVI — XVIII стагоддзях. Аднаўленне традыцый? Тады тым больш бянтэжыць пастаяннае цытаванне ў якасці аднаго з лейтматываў вядомай тэмы Генадзя Гладкова, выкарыстанай апошнім і ў “Сабаку на сене”, і ў “Звычайным цудзе”.

Традыцыі школьнага тэатра (у лепшым сэнсе з’явы) прасочваюцца і ў выкананні, бо вучні каледжа, яго выпускнікі і выкладчыкі выступаюць разам. Самым, бадай, запамінальным быў тэнор лаўрэата міжнародных конкурсаў Андрэя Мацюшонка (Юзэф Лубенскі, пляменнік Агінскага). Ён ужо скончыў каледж і навукаецца ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, але са сцэны паранейшаму выглядае не больш як на 15 гадоў. Яго прыгожы голас можна было чуць і ў мінулых пастаноўках Маладзечанскага маладзёжнага тэатра, з кожным разам ён гучыць усё лепей, набіраючы ўпэўненасць, але не страчваючы вельмі важнага ў мастацтве адчування, быццам усё — упершыню. А вось такую ж натуральнасць сцэнічных паводзін артысту яшчэ трэба набываць, працуючы з добрымі рэжысёрамі. Апошняя заўвага можа быць аднесена да ўсіх удзельнікаў спектакля, уключаючы добра спрактыкаванага Андрэя Саўчанку (Міхал Клеафас Агінскі). Ягоная партыя — самая разгорнутая. Без праблем пераадоўляючы яе вакальны бок, не без стратаў “змагаючыся” з беларускім маўленнем, спявак пакуль не ў стане самастойна адбудаваць драматургію развіцця складанага вобраза. Да канца спектакля дарэмна спрабуеш уцяміць, каго ўсё ж увасабляе артыст: маладога каханка — ці старога князя, сенатара, якому на момант “развітання з радзімай” было далёка за 50.

Пры ўсіх згаданых “але”, новую оперу трэба вітаць, падтрымліваць, папулярываць не толькі за межамі, але і ў самой Беларусі. Бо галоўнае прызначэнне такога твора — прыцягнуць увагу грамадскасці да імя Агінскага і нашай гісторыі. А следам — хай з’яўляюцца ўсё новыя і ўсё лепшыя творы. Дарэчы, балет паводле музыкі Агінскага, напісаны Вячаславам Кузняцовым у 1990-я, у поўным сваім выглядзе так і не быў пастаўлены...

К

Маладзечна: бамонд, опера, балет

Колькі “але” да “першай у свеце”

Партрэт Агінскага: профіль невядомы?

адбылася на сцэне Палаца, у спектаклі ўдзельнічаў яго балетны калектыў. А колькі яшчэ спонсараў было задзейнічана!

Так што праект можна назваць народным. Да таго ж, спектакль плануецца паказаць за мяжой (найперш у тых краінах, з якімі быў звязаны Міхал Клеафас) і завяршыць гастролі ў Францыі ў 2015-м — у гонар 250-годдзя з дня нараджэння Агінскага. Невыпадкава на прэм’еру былі запрошаны прадстаўнікі дыпкорпусу, замежныя дзеячы культуры, з якімі Рыгор Сарока супрацоўнічаў. Такі разгорт беларускай прэм’еры не можа не радаваць, бо наша мастацтва, на жаль, часцей прэзентуецца выключна ў сваім асяродку. Але ж калі спектакль паедзе за мяжу, дык і ацэньваць яго, пэўна, трэба па самых высокіх сусветных мерках. І азначэннем: “першая ў свеце опера пра Агінскага” — тут не абыздешся. Як і ўхваленнямі, як добра іграў аркестр на чале з Сарокам.

Аўтарам лібрэта і рэжысёрам пастаноўшчыкам выступіў Сяргей Макараў. У розныя часы ён працаваў на радыё, у філармоніі, займаўся педагогічнай дзейнасцю, зараз з’яўляецца намеснікам галоўнага дырэктара тэлеканала “Беларусь-3”. На яго творчым рахунку — безліч самых разнастайных сцэнарыяў: ад дзіцячых казак да святочных і фестывальных канцэртаў, уключаючы тыя, што ішлі ў віцебскім Амфітэатры на “Славянскім базары ў Віцебску”. Да опернага лібрэта ён паставіўся зацікаўлена і адказна, пачаўшы з уважлівага вывучэння біяграфіі Агінскага. Ды ўсё ж некаторых пралікаў у сюжэце можна было б пазбегнуць, звярнуўшыся да навукоўцаў, што прысвяцілі той эпохе ўсё жыццё. Тая ж Святлена Немагай абараніла дысертацыю, выпусціла вялізную манаграфію, знайшла шэраг невя-

Вершаваныя радкі даволі трапныя (я заўважыла ўсяго два-тры рытмы), у іх сустракаюцца і нейкія новыя вобразы (каханне — бы аблокі ў вадзе), і рыфмы кшталту “жураўліны — журавіны”.

З рэжысёрскім рашэннем усё куды складаней. Часам узнікае ўражанне, што яго папросту няма, бо тычыцца яго хіба таго, каму з якой кулісы трэба выходзіць. Затое хапае смешных недарэчнасцей. На балі каханкі дамаўляюцца пра тайнае спатканне, а ўсе навокал — хор і балет — іх “падслухоўваюць”. Няўжо нельга было ў такіх выпадках або вывесці “масоўку” са сцэны, або адсунуць яе падалей углыб, ці пакінуць у святле адно толькі дуэт? Агінскі ў парку чакае італьянку — і побач “шпацыруюць” сялянкі. Музыка гэтага хору, што ідзе без інструментальнага суправаджэння, а капэла, — адна з самых цікавых

паў, рытмаў, ледзь не пастаяннай куплетнасці, татальнае “экспаніраванне” музычнага матэрыялу замест ягонага развіцця пачынае напружваць. Твор мае ўсе абрысы так званай “оперы-песні”, на прастату і дэмакратызм якой настрайвалі кампазітараў у сумна вядомыя 1930-я. Дый разгорнуты размоўны фрагмент — чытанне Фельд’егерам дазволу — успрымаецца ў даваенных традыцыях, толькі замест Джэкетэ Леніна чытаюць царскую паперу.

А можа, усё наадварот — аўтар арыентаваўся на модныя кірункі лайт-ці поп-оперы, што перакладаюцца як “лёгкая”, “папулярная”? Але тады партытуры, пры ўсёй адметнасці яе аркестроўкі, бракуе сучасных рытмаў, гармоній, той “стыльнасці”, якая будзе скіроўваць слухача ў сучаснасць. Аўтарскае ж азначэнне жанру — рамантычная

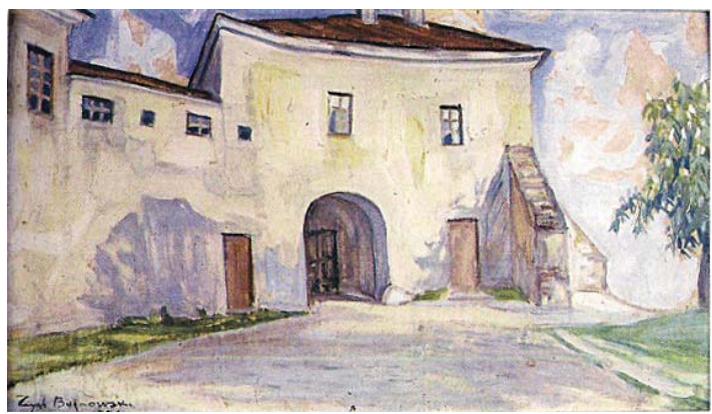
Спектакль плануецца паказаць за мяжой (найперш, у тых краінах, з якімі быў звязаны **Агінскі**). Разгорт прэм’еры не можа не радаваць, бо наша мастацтва, на жаль, часцей прэзентуецца выключна ў сваім асяродку. Але ж калі спектакль паедзе за мяжу, дык і ацэньваць яго, пэўна, трэба па самых высокіх сусветных мерках.

Сцэна са спектакля. / Фота Юліяна Стэльмаха

Гродна: мастыхін

Зых у Новым замку

3. Буйноўскі. “Замак Стэфана Баторыя ў Гродне”. 1926 г.

Выстаўка Зыгмунда Буйноўскага, мастака з Падляшша, стала трэцяй, што адбывалася ў горадзе над Нёманам.

Першая была яшчэ ў 1926-м — пры жыцці мастака, другая ў 1928-м — адразу пасля смерці Буйноўскага, а трэцюю гродзенцы пабачылі праз 85 гадоў. Гэтым разам яна носіць назву “Вяртанне”. Большасць твораў, што прадстаўлены на выстаўцы — гэта калекцыя карцін Буйноўскага, сабраная Падляшскім музеем у Беластоку.

Да нас прывезлі каля 50 работ, а самі гродзенцы выставілі яшчэ тры — з калекцыі Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея, а таксама вялікую колькасць дакументаў з мясцовых архіваў, прысвечаных Буйноўскаму.

Пра выстаўку распавядае адзін з арганізатараў мерапрыемства, дырэктар Падляшкага музея ў Беластоку Анджэй Ляхоўскі: “Зыгмунд Буйноўскі, якога яшчэ называюць Зыхам Буйноўскім, быў мастаком, які свае работы пісаў у пачатку XX стагоддзя. Але галоўнае пытанне, чаму мы прывезлі творы Буйноў-

скага ў Гродна? Адказ будзе вельмі просты: ён сябраваў з Юзафам Ядкоўскім, першым дырэктарам гродзенскага музея. Ядкоўскі набываў у Буйноўскага яго работы. А праз год пасля трагічнай смерці мастака зрабіў выстаўку ва ўласным музеі. Менавіта таму цяпер я назваў гэты праект “Зых Буйноўскі: Вяртанне”. І ён вяртаецца з трэцяй сваёй выстаўкай зусім у іншы час... Яго творчасць — глыбокая, пакідае вялікае ўражанне”.

На карцінах, што выстаўлены ў Новым замку, — гродзенскія краявіды, а таксама пейзажы Тыкоціна, у якім жыў і памёр Буйноўскі.

— Прадстаўлены тут і краявіды Падляшша, — заўважае Анджэй Ляхоўскі. — Дарэчы, самая першая выстаўка Буйноўскага, што яшчэ ў 1926 годзе адбылася ў Старым Замку Гродна, называлася “Краявіды Падляшша”. Хаткі і цэрквы, дрэвы і неба з аблакамі — вось самыя вядомыя матывы творчасці Зыха Буйноўскага.

Андрэй МЯЛЕШКА
Гродна

(Працяг. Пачатак на старонцы 1.)

Дырэктар установы Жанна Бартош распавядае, што калісьці адпаведны дзіцячы гурток быў, але кіраўніца яго звольнілася. Так што адзіным рэальным сувенірам у Крэве які ўжо год запар застаецца замкавы друз, і яго з часам становіцца ўсё больш...

А ці прысутнічае гістарычна-архітэктурны брэнд у дзейнасці клубных работнікаў? "З пераменным поспехам", — кажа Жанна Мікалаеўна. Замкавы антураж пастаянна выкарыстоўвае аматарскае аб'яднанне "Крыўляначка" (у асноўным мясцовыя школьніцы). Разам з літоўскімі калегамі ля пашанотных замкавых рэшткаў кожны ліпень ладзілася рэканструкцыя каранацыі Міндоўга. Два гады як мінула, літоўцы да справы падастылі. Са знакавых святаў-анімацый засталася толькі падпісанне Крэўскай уніі ў жніўні. Не густа...

У Крэве, як распавядае кіраўнік клуба, — больш за 600 жыхароў. Гадавы план платных паслуг у ЦДК таксама немалы: 32 мільёны рублёў. Але нават няўзброеным вокам заўважна: заданне — невыканальнае. Дыскатэкі цяпер — не ў пашане. Аднак нельга сцвярджаць, што ЦДК рукі апусціў. Наадварот, увечары зала запоўнена дзецьмі і моладдзю, якія з задавальненнем прыходзяць сюды на шматлікія рэпетыцыі і ў самыя розныя гурткі. Дый новыя віды платных паслуг з'яўляюцца пастаянна. Да прыкладу, навагоднія падворныя віншаванні каштавалі выскоўцам па 20 тысяч рублёў. Аднак на канец мінулага года выканана была толькі палова дэведзенага плана. Але ніякім чынам не абвінавачваем у гэтым Жанну Бартош. Урэшце, планы павінны быць гэтакімі ж рэальнымі, як і магчымасці сельскіх работнікаў культуры.

Пераадолеўшы цёмны калідор (наша падарожжа прыпала на апошнія дні Года беражлівасці), завітаем да мясцовай бібліятэкаркі, маладога спецыяліста Наталлі Міранюк. З размовы высвятляецца — праца дзяўчыне падабаецца, ды і жыллё карэннай крэўчанцы здымаць не трэба.

Узначальвае бібліятэку Наталля ўсяго толькі трохі больш за год, і тым не менш, адпрацаваўшы неабходны тэрмін, збіраецца мяняць працу. Прычына традыцыйная — вельмі нізкі заробак. Не выпадкова зараз Наталля завочна атрымлівае яшчэ адну вышэйшую адукацыю — эканаміста-лагіста...

Пакуль жа праца ідзе сваёй чаргой. Паціху выконваюцца платныя паслугі (найперш, за кошт прапановы насельніцтву паслуг сканавання, набору тэксту на камп'ютары, карыстання Інтэрнэтам). Дзейнічае аматарскае аб'яднанне "Сучасніца", удзельнікамі яго з'яўляюцца пераважна сталыя жыхары Крэва. Па словах Наталлі Міранюк, вельмі любяць

На людным месцы

Камерны аркестр Брэсцкага музычнага каледжа з'ездзіў у Германію, дзе выступіў з дзвюма рознымі праграмамі.

БРЭСТ

Запрашэнне прыйшло з горада Равенсбурга — пабраціма Брэста. Нашых музыкантаў чакалі муніцыпалітэт на чале з бургамістрам Даніэлем Рапам, а таксама тамтэйшая музычная школа і яе дырэктар Харальд Хефнер. Бургамістр не толькі прыняў юных аркестрантаў у старадаўняй гарадской ратушы, але і запрасіў іх наведаць свой працоўны кабінет.

Першы канцэрт адбыўся ў велічным Фарным касцёле пры

Акцыя "К":
журналісцкі аўтапрабег
па СДК і не толькі

Крэўскі замак. / Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Колькі рэцэптаў па вырошчванні Дрэва радасці

нічнага ложка ўпэўнена каардынуе працэсы ў раёне. Прыемна прыезджаць на Ашмяншчыну яшчэ і таму, што тут няма недахопу на брэндавыя творчыя праекты. «К» пісала ў свой час пра трансгранічны статускі мясцовага аддзела для ўдасканалення музейнай справы...

І вось ужо два месяцы, як з 15 лістапада, пасля некалькіх гадоў рэстаўрацыйна-рамонтных работ мясцовы краязнаўчы музей пачаў сваю працу. І хоць дырэктар музея Настасся Навіцкая папярэджае, маўляў, далёка не ўсе працы завершаны, аднак нават нашаму пільнаму журналісцкаму воку няма да чаго прычапіцца ды за штосьці паўшчуваць. Нават без афіцыйнага адкрыцця людзі цікавяцца новай установай, прыводзяць дзяцей.

Гэта пры тым, што пакуль рэкламу музея нельга ўбачыць на старонках мясцовых газет, але, як запэўнівае дырэктар, неўзабаве пачнецца шырокае асвятленне дзейнасці музея. Тое, што без рэкламы нікуды, Настасся разумее цудоўна. Арыфметыка тут простая. У Ашмянах жыве прыкладна 15 тысяч чалавек, траціна з іх — школьнікі. Усе яны змогуць пазнаёміцца з музеем літаральна за адзін год. А што потым? Таму невыпадкова ў 2014-м музей плануе актывізаваць працу з турфірмамі. Думаецца, што ў гэтай справе прыдасца досвед леташняй стажыроўкі ў Польшчы, прысвечанай справе папулярызацыі аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны.

Апрача рэстаўрацыйна-рамонтных работ музей змяніў і канцэпт-туальна-экспазіцыйнае аблічча. Новыя экспазіцыі пабудаваны на аснове тэматыка-экспазіцыйных планаў, створаных уласна навуковымі супрацоўнікамі музея. І толькі само размяшчэнне аб'ектаў стала клопатам мастакоў. Так, два гады

Крэўскі друз —

прыходзіць у бібліятэку і дзеці, у тым ліку на сустрэчы з тым самым краязнаўцам Аляксандрам Камінскім. Калі ж казаць пра літаратурныя густы мясцовых жыхароў, то, як адзначыла бібліятэкарка, чытаюць у асноўным мастацкую літаратуру, аднак, як ні дзіўна, ігнаруючы сваіх выдатных пісьменнікаў-землякоў.

І апошні нюанс крэўскіх уражанняў: чытачоў у мясцовай бібліятэцы мы не сустрэлі. На тое нам знайшлі свае тлумачэнні. Перад бібліятэкай якраз размясцілася ажыўленая траса, што злучае Крэва з Ашмянамі. А таму вечаровы візіт у бібліятэку (асабліва ўзімку і ўвосень) для дзяцей можа быць небяспечным нават пры наяўнасці флікера.

Не лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Упершыню я разам са сваімі сынамі пабываў у Крэве больш за дваццаць гадоў таму. Як мог, апаўёў ім пра замкавыя сцены, якія тады былі значна вышэйшымі. Мы стаялі ўзрушанымі пасярод комплексу, ва ўнутраным двары, які быў пакрыты спрэс друзам чырвонай замкавай цэглай. Я ўпотаі паклаў у кішэню кавалачак ці не тысячагадовага Крэва. Было сорамна: калі кожны турыст займае такі сувенір, што ж тады застанеца ад цэнтра беларушчыны. Але крамных, яркіх і прывабных сувеніраў мясцовы гандаль не прапаноўваў і па тым часе.

Крыўдна, але за гэтыя гады нічога не змянілася. А той кавалачак Крэва «жыве» ў нас і па сёння. Як напамін пра тое, што мы мелі і што згубілі.

Калі і воўк — даспадобы

А вось і **Ашмянскі раён**. Сюды заўжды прыемна прыезджаць. У тым ліку і таму, што аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі кіруе тут Галіна Балінская — далікатная, інтэлігентная і дасведчаная. Хоць і прыхварэла Галіна Іванаўна на той час і ляжала ў бальніцы, але яе клопат мы адчувалі цягам усяго прыбывання на Ашмяншчыне. У гэтым, напэўна, і заключаецца высокі прафесіяналізм работніка культуры, які і з баль-

заняла праца над залай прыроды. За гэты час у фірмы, якая займалася яе афармленнем, узніклі фінансавыя праблемы. У выніку апошнія штрыхі даваўся даводзіць музейшчыкам сваімі сіламі. Да слова, штат музея складаецца з дырэктара, двух навуковых супрацоўнікаў, фондазахавальніка, а таксама мастака на палову стаўкі і дзорцы-наглядчыка.

Адмыслова для залы прыроды за грантаўскія грошы закуплена сучасная тэхніка: праектар, маніторы, сістэма агучвання, шыкоўная акустычная сістэма.

Уражвае і Турысцка-інфармацыйны цэнтр, створаны на базе музея таксама за сродкі грантаў Еўрасаюза. Цэнтр працуе ўжо некалькі месяцаў. Кожная вітрына аформлена згодна тэме. Так, там можна

Іграюць усе!

манастыры ў горадзе Ройцы. Цудоўная акустыка залы дапамагла нам перадаць глыбіню і прыгажосць тых сур'езных і нават трагічных па характары твораў, якія мы спецыяльна ўключылі ў праграму. Вельмі кранула прызнанне адной са служак манастыра: гэты канцэрт стаўся для яе своеасаблівым прывітаннем ад бацькі, які загінуў пад Брэстам у час Другой сусветнай вайны.

Другі канцэрт адбыўся ў канферэнц-зале Равенсбурга. У першым аддзяленні з вялікім поспехам выступіла навучэнка каледжа, юная

піяністка Таццяна Глушаніна. А ў другім — наш камерны аркестр прапанаваў танцавальна-жартаўлівыя творы, якія прывялі публіку ў захапленне.

Шмат уражанняў было і ў нас. У тым ліку ад знакамтай Дрэздэнскай галерэі, мінуць якую мы не маглі яшчэ па дарозе ў Равенсбург. Наведалі мы і Бадэнскае возера, пазнаёміліся з летнімі рэзідэнцыямі кайзераў і епіскапаў. І раптам пачулі там... гукі музыкі. Аказалася, у музычнай школе курортнага гарадка Мербург ішла рэпетыцыя духавога

аркестра, і юных музыкантаў у ім было — безліч. Можа, узровень валодання інструментамі ў нямецкіх дзяцей і не такі высокі, як у нашых навучэнцаў, але ўражвае сама колькасць тых, хто займаецца музыкай. У тым жа Равенсбургу — менш за 50 тысяч жыхароў. А ў музычнай школе навучаюцца каля трох тысяч чалавек. Адных толькі віяланчэлістаў там — ажно 85! Дзеці, вядома, растуць, становяцца дарослымі — і ў выніку іграць умее ледзь не кожны, з радасцю прысвячаючы гэтаму свой вольны час...

Вольга КАСТЭНКА,
кіраўнік аркестра
Брэст

Год гасціннасці ў Беларуска-германскаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны пачаўся паспяхова. 3 першых дзён 2014-га музейныя залы прынялі шматлікіх наведвальнікаў. Супрацоўнікі ўстановы Дзмітрый Маскалёў, Людміла Гаршкова, Наталля Юрасева, Святлана Грабенчыкава і іншыя сустракаюць як адзіночных аматараў гісторыі, так і арганізаваныя групы.

МІНСК

знайсці інфармацыю пра Ашмяны, Баруны, Жупраны, славу Гіпіку, прыняць удзел у віртуальным туры па Ашмянскім узвышшы (з прадастаўленымі ў тым ліку цікавымі аб'ектамі Віленшчыны). Пры гэтым ёсць магчымасць выбраць любы аб'ект і паблукать па яго сутарэннях, убачыць трохмерныя выявы помнікаў архітэктуры, маляўнічыя панарамы, даведацца пра разнастайныя турыстычныя маршруты.

Цікава, што літоўскія партнёры Ашмянскага музея ўжо выклалі сваю версію — а гэта 8 гігабайтаў інфармацыі! — на адмыслова створаным сайце. Не за гарамі размяшчэнне ў Сеціве і віртуальнага тура на беларускай мове...

Пакуль жа музей не мае паўна-вартаснага сайта. Па словах дырэктара, у бюджэце на 2014-ты сродкі на прэзентацыю музея ў Сусветным павуціні запланаваны. Калі ж не хопіць бюджэтных сродкаў — яны будуць абавязкова ўзяты са спецра-хунку аддзела.

Варта сказаць пра друкаваную прадукцыю, якая была выдадзена ў рамках міжнароднага праекта. Праўда, згодна з дамовай, распаўсюджваюцца гэтыя сувеніры (набор паштовак, маляўнічыя інфармацыйныя выданні, карта з умоўнай назвай "Гістарычнае падарожжа па Ашмянскім краі") выключна бясплатна. Вядома, пры такім раскладзе ўсім ахвотным такой прадукцыі не хопіць. З гэтага вынікае і іншае зладзённае пытанне — продаж сувеніраў. Справа ў тым, што нягледзячы на юрыдычны статус, музей абслугоўвае цэнтралізаваная бухгалтэрыя. Ці захоча яна брацца за афармленне дакументацыі па продажы сувенірнай прадукцыі?

Пакінем гэты клопат кіраўніцтву раёна і вернемся да праектаў. Музей уразіў. Аналагаў экспазіцыі,

Фота Кастуся АНТАНОВІЧА і Яўгена РАГІНА

1. Размова з дырэктарам Ашмянскага краязнаўчага музея Настассяй Навіцкай.
2. Дырэктар Крэўскага ЦДК Жанна Бартош.
- 3, 4. Вячэрнія заняткі харэаграфічнага гуртка ў Крэўскім ЦДК.
5. Музейны аўдыягід.
6. Загадчык бібліятэкі вёскі Кальчуны Алена Шкелда.

на сувеніры?

прывечанай гісторыі Ашмяншчыны (дарэчы, створанай за бюджэтных сродкі), нідзе не сустракалі. Усё лаканічна, з густам аформлена, і пры гэтым на малой плошчы праз музейныя прадметы-сімвалы раскрываюцца пласты гісторыі — і адметнасці народнай культуры, і эпоха Сярэднявечча, і чорны след двух сусветных ваенных ліхалеццяў, і савецкія рэаліі. Верш Францішка Багушэвіча, які чырвонай стужкай пераходзіць з адной экспазіцыйнай залы ў іншую і завяршаецца акурат за сталом класіка. А прыёмы, калі здымкі і выявы старадаўняга аб'ектаў пачатку ХХ ст. накладваюцца на жывыя краявіды, бачныя з акна музея?

Апошні, да ўсяго, мае і выставачную залу, разлічаную на часовыя (прыкладна трохмесячныя) пра-

екты. Да прыкладу, апошні быў прывечаны прафарыентацыі моладзі. Згадайма яшчэ пра адно ноу-хау музея — аўдыягіды. Яны звычайна асацыіруюцца з навушнікамі. Але толькі не ў Ашмянах — тут аўдыягід у выглядзе талеркі ці шалома — успрыняць залежыць ад фантазіі наведвальніка. Аналагаў такому апарату пакуль у Беларусі няма.

Не лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Музеі ў многіх краінах самы вялікі прыбытак атрымліваюць не ад продажу білетаў, а — праз продаж спадарожнай прадукцыі, прадастаўленні турыстам цікавых паслуг. Калі казаць канкрэтна пра краязнаўчы музей у

Ашмянах, то, відавочна, пакуль не хапае такіх цікавостак, кшталту магчымасці сфатаграфавання з галоўнай зоркай музея, нашым класікам Францішкам Багушэвічам. А чаму б не прадаваць упрыгожаныя эпохі Соф'і Гальшанскай — вядома ж, сучасныя копіі? Балазе, такія майстры ў нашай краіне маюцца і, да слова, падчас Гальшанскага фэсту вырабляюць перад уражанымі турыстамі сімпатычныя медальёны ды іншую біжутэрыю — не адрозніш ад старажытных!

Сэрца — на фармуляры

Да слова, пра рэкламу. Раніцай, калі праязджалі міма музея, увагу прыцягнуў маляўнічы

інфармацыйны шчыт са звесткамі пра славу тасці раёна. Аказалася, пакуль на Ашмяншчыне размешчаны два такія бігборды. Акрамя згаданага месца, яшчэ і каля Гальшанскага замка.

Менавіта да апошняга аб'екта мы і скіраваліся, па дарозе завітаўшы ў вёску Кальчуны — у пошуку дрэва радасці. У гэтай вёсцы — упершыню. Шкадавання, што марна згубілі час, няма абсалютна. Наадварот, нашы журналісцкія бланкеты значна папоўніліся крэатыўным бібліятэчным досведам. Не кожная наша камандзіроўка такая шчодрая ў дачыненні да ўпэўненага развіцця бібліятэчнай справы...

Адна з чытачак запэўніла нас, што пачуем і пабачым шмат для сябе новага. І яна не памылілася. А бібліятэчная тэхналогія наступная. Па-першае, бібліятэкар Алена Шкелда прыклала шмат намаганняў, каб суседняя прыватная кавярня стала працягам бібліятэчных памяшканняў і колішнія аматары піва зрабіліся актыўнымі чытачамі. Не верыцца, але так і атрымалася.

Па-другое, бібліятэкарка стварыла ў сваёй установе сацыяльна-інфармацыйны цэнтр, які абслугоўвае 20 населеных пунктаў (700 чытачоў). Вы скажаце, гэта немагчыма. Магчыма, калі да справы падключыць валанцёраў на веласіпедах. Гэта, у асноўным, мясцовыя падлеткі (падрашчакі, як кажа Алена Адольфаўна), якія раз і назаўжды трапілі ў палон бібліятэкарскай дабрыні і шчырасці. Прыкладаў вось такога валанцёрскага руху мы больш не бачылі нідзе. Дарэчы, фармуляры найбольш сталых і нямоглых чытачоў пазначаны малюнкамі сэрцаў. Гэтыя людзі знаходзяцца ў полі асаблівага валанцёрскага увагі.

Па-трэцяе, у Кальчунскай бібліятэцы «расце» Дрэва добрых спраў. На лістоце гэтай дзіўнай расліны пазначаны імёны і прозвішчы валанцёраў, што вызначыліся ў сацыяльнай дзейнасці. Мясцовыя дзеці спяць і бачаць, калі падраснуць і заступаць гэтую ж пашаноту.

Па-чацвёртае, ва ўстанове ёсць скрынка для чытацкіх пытанняў, якая ніколі не пустуе. Адказы Алена Адольфаўна дае рэгулярна, збіраючы пры гэтым паўнютку залу аднавяскоўцаў. А яшчэ дзейнічае тут зямля штодзённая бясплатная школа здароўя, дзе фітнесам займаюцца ці не ўсе мясцовыя пенсіянеры. А яшчэ дзейнічае праект культуры кіравання сельскімі тэрыторыямі, неўзабаве адбудзецца КУ-Тарскі фэст з удзелам сельскіх улад і валанцёраў...

Ці не зашмат для адной бібліятэкі? І хто паверыць пасля гэтага, што Алена Шкелда — чалавек пенсійнага ўзросту, а справе сваёй аддала больш за сорок гадоў. Жвавая, энергічная, упартая, з ліку тых, хто і складае гонар бібліятэчнай справы.

Агульнае адступленне

Загадчык клуба ў Кальчунях Сняжана Каганойская называе бібліятэкарку Алену Шкелда сваёй настаўніцай. Усё правільна: ігнараваць такі досвед у межах Ашмяншчыны — шкодна. А ў межах рэспублікі? Мы, да прыкладу, сумняваемся, што валанцёрства ў бібліятэчнай справе развіта па ўсёй Беларусі, што ініцыятыва развіцця эфектыўнага кіравання тэрыторыямі зыходзіць менавіта з сельскай бібліятэкі, а не з сельсавета... Інакш кажучы, такіх, як Шкелда, нельга адпусцаць на пенсію. У адваротным выпадку ўсе ініцыятывы проста загібеюць, бо крэатыўнасць здольная толькі Асоба. Таму досвед Алены Адольфаўны варта абагульняць у межах Беларусі. Нават ствараць нейкую інстытуцыю ў рэгіянальнай сферы культуры кшталту рэспубліканскага Клуба асоб. Хто згодны?

Мінск — Мінская вобласць — Гродзенская вобласць — Віцебская вобласць — Мінск

На людным месцы

Мы чакалі іх!..

2 студзеня навучэнцы Даўгінаўскай сярэдняй школы, што на Вілейшчыне, за выдатную вучобу і актыўную грамадскую дзейнасць былі заахвачаны паездкай у наш музей. Яны пазнаёміліся з экспазіцыяй, выстаўкамі «Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца!», «Беларусь. Салдаты Перамогі», наведалі «Партызанскі лагер». Экскурсію правёў загадчык навукова-метадычнага сектара, воін-інтэрнацыяналіст Уладзімір Фалецкі.

У водгуку кіраўнік групы Людміла Сяржант адзначыла: «Выказваем шчырую ўдзячнасць

усім супрацоўнікам музея за ўвагу, чуласць і паважлівае стаўленне да наведвальнікаў. Верым, што музей будзе заўжды запатрабаваны, бо гісторыю народа нельга забываць!».

На пачатку года ў нас пабывалі і навучэнцы нядзельнай школы аграгарадка «Дастоева» Іванаўскага раёна. Суправджаў падлеткаў настаяцель прыходу храма Святой Жываначальнай Тройцы іерэй Сяргій Шаляговіч.

Мікалай ШАЎЧЭНКА, памочнік кіраўніка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

Бяспека жыцця

Дапамога прыходзіць неадкладна

Дзень выратавальніка — свята прафесіяналаў, якія прывяцілі сябе выкараднай місіі: абараняць і ратаваць людзей, свята ветэранаў гэтай прафесіі, родных і блізкіх, добраахвотнікаў і юных ратавальнікаў.

Створанае 19 студзеня 1999 г., Міністэрства па надзвычайных сітуацыях упэўнена вырашае пастаўленыя задачы.

За дзесяцігоддзе работнікамі МНС Беларусі праведзена больш

за 250 тысяч аперацый, выратаваны звыш 50 тысяч чалавек. Міністэрства па надзвычайных сітуацыях вызначае галоўным прыярытэтам у сваёй дзейнасці далейшае павышэнне эфектыўнасці абароны грамадзян і эканомікі краіны ад бедстваў.

Сёння больш за 48 працэнтаў надзвычайных сітуацый, якія ўзнікаюць, ліквідуюцца праз 15 хвілін з моманту прыбыцця першага падраздзялення, што дазволіла знізіць агульныя эканамічныя страты.

Нумар «101» вядомы кожнаму, у любой складанай сітуа-

цыі грамадзяне звяртаюцца да тых, хто заўсёды на пасту. І сапраўды, дапамога прыходзіць неадкладна. Некалкі хвілін чакання — і ўжо чутны сірэны аварыйна-выратавальных аўтамабіляў.

Ратавальнікі робяць усё, каб на роднай зямлі не было тэхнагенных бедстваў і пагібельных наступстваў стыхій, а чалавеку, які трапіў у надзвычайную сітуацыю, яны заўсёды паспяваюць працягнуць руку дапамогі.

Тацяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання РАНС г. Мінска

16 студзеня мінулага года на блогу «Сельская бібліятэка» з’явілася першае паведамленне. Такім чынам, у дзіцяці бібліятэчнага камп’ютарнага крэатыву неўзабаве — першы дзень нараджэння. Павіншваем? Безумоўна! Падстаў для шчырых і цёплых слоў — хапае. Але з’яўленне вузкасפעцыялізаванай старонкі з неймаверна шырокімі магчымасцямі — "ураджайная" глеба для гаворкі зусім пра іншае...

Пра банеры, гаджэты і акаўнты вясковых бібліятэк

Яўген РАГІН

Блогеры ўсіх сёл, яднайцеся!

Было б дзіўна, калі б такі блог прыдумалі не ў Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя І. Х. Каладзева, дзе творчы падыход да любога нюансу бібліятэчнай справы даўно стаў нормай. Дык вось, аўтар праекта — вядучы метадыст тамтэйшага аддзела бібліятэчнага маркетынгу Алена Капыток. Пачынала з сельскага бібліятэкара, узялася па ўсіх адукацыйных прыступках, таму няма патрэбы тлумачыць ёй, чым павінен займацца «кніжны» маркеталаг-метадыст. Блог цікавы не толькі таму, што зручны. Але спачатку менавіта пра гэты, тэхнічны, бок. Адным клікам можна павялічыць шрыфт, абраць мову, без цяжкасцей змяніць маршрут шпацыру па меню. Толькі зыходзячы з гэтага варта браць у вас майстар-класы па падвышэнні камп’ютарнай адукацыі. Калегі з сельскіх бібліятэк іншых раёнаў і абласцей у чэргі да вас не выстройваюцца?

Алена, якая сціпла хаваецца пад нікам «Бібліятэкар», галоўнай мэтай старонкі вызначае прасоўванне сельскіх устаноў Барысаўшчыны з дапамогай сацыяльных сервісаў і наладжванне стасункаў з прафесійнай аўдыторыяй у Інтэрнэце. За-

дачы блогу не менш амбіцыйныя: падтрымка прафесійнага прэстыжу, супольнае абмеркаванне бібліятэчных праектаў і праблем, рэклама інавацый ЦРБ і яе філіялаў (сельскіх бібліятэк у раёне — больш за тры дзясяткі). Менавіта гэтыя мэты і задачы, я ўпэўнены, і палягаюць у прасторы бібліятэчнага маркетынгу.

Што ж зацікавіла мяне ў «Сельскай бібліятэцы» і адабрала некалькі гадзін рабочага часу нягледзячы нават на тое, што старонка ў блогасферы — яшчэ толькі пачатковец? Прывабіла ўсё... Візітоўкі ўстановаў, да прыкладу, даюць інфармацыю пра спецыялізацыю і працоўны рэжым кожнай. Рубрыкі «Сцэнарыі» і «Праекты» адрасна піраць самыя лепшыя, як я зразумеў, творчыя інавацыі сельскіх калег. Праўда, сцэнарыяў і праектаў — вельмі мала. Спадзяюся, яны стануць пастаянна абнаўляцца... А ёсць яшчэ не менш цікавыя багата ілюстраваныя спасылкі «Бібліярарытэты» і «Агляды-конкурсы выставак». Раённы блог, па сутнасці, ужо цяпер выглядае як агульнарэспубліканскі.

Можна пазнаёміцца і навесці кантакты з аналагічнымі ўстановамі свету. Праўда, іх пакуль дзве — аме-

рыканская і расійская. Але, мяркуючы па аўдыторыі, павінны з’явіцца звесткі, прынамсі, пра калег з Украіны, Казахстана, Германіі...

І ўся інфармацыя, як смачная страва, аздабляецца прывабным «гарнірам» — літаратурнымі паліцамі, дзе можна абраць для працы і чытання любое па гусце выданне. А бягучы радок на галоўнай старонцы апартыўна паведамляе пра юбілей пісьменнікаў з усяго свету і знакавыя для сусветнай літаратуры даты.

Галоўная старонка падалася найбольш цікавай. Што напачатку новага года найбольш чытальнае на блогу для «кніжнікаў» Барысаўшчыны? Самае надзённае: план бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва з каментарыямі метадыста, дзённік работніка бібліятэкі: метадычныя рэкамендацыі па запаўненні... Я асабіста «запаў» на знаёмства з дзённікам работы Віленскай публічнай бібліятэкі 1910 — 1911 гадоў, які ў чарговы раз пераканаў, што бібліятэчныя праблемы, па вялікім рахунку, не мяняюцца цягам дзесяцігоддзяў... Цяжка было адарвацца і ад артыкула англійскага фантаста Ніла Дэвіда Джона Геймана «Чаму наша будучыня залежыць ад чытання». Аргументацыя, трэба сказаць, зусім не фантастычная і можа быць выкарыстана як яркі метадычны матэрыял для ўдасканалення працы любой бібліятэчнай установы. А што яе трэба неадкладна ўдасканалваць, ніхто, напэўна, ужо не сумняваецца. Менавіта пра гэта — апошнія абзацы маіх разваг.

Актыўнага стасункавання шырокай прафесійнай аўдыторыяй з дапамогай блогу я, даруўце, так і не заўважыў. Ёсць некалькі каментарыяў кшталту «Ого, як класна зроблена!» Мабыць, асноўныя дыскусіі адбываюцца ў лабірынтах сацыяльных сетак, якія блог таксама актыўна выкарыстоўвае? Мабыць-мабыць. Але дыскусійны модуль, па маім суб’ектыўным меркаванні, варта змяшчаць ужо на галоўнай благавай старонцы. Такая «гарачая вёрстка» дадала б блогу дзелавітасці, выконвала б таксама і рэкламныя мэты: калі блогер прапановае на абмеркаванне самыя хваляваныя пытанні бібліятэчнай справы, якія прафесіянал застаецца ўбаку? Не паверу, што цікавыя праекты, балючыя праблемы не выклічуць у калег Бібліятэкара шэрагу неабыхавых пытанняў, слушных падказак і парад. Не паверу, што агульнаму мажгавому штурму можа замяніць на сёння спрэчны ў канструктыўнасці карпаратыўны тэзіс: «Смецця з хаты не выносіць». Пра якую чысціню прафесійных памкненняў можа ісці ў такім выпадку гаворка?

Упэўнены, што «Сельская бібліятэка» не толькі знайшла сваю нішу ў блогасферы, але і ўпэўнена пашырае сёння сферу свайго прафесійнага ўплыву не адно на Барысаўшчыне. Але не магу не зазначыць: нам па-ранейшаму не стае талакі і еднасці. Так што, бібліятэчныя блогеры ўсіх сёл — аб’ядноўвайцеся!

Ляхавіцкі раён для «К» — асаблівы, так бы мовіць, падшэфны. Часта бываем тут на суботніках, з вялікай прыязнасцю накіроўваемся і ў звычайныя журналісцкія камандзіроўкі. Чым прываблівае гэтая зямля? Таленавітымі людзьмі, трывалай знітанасцю мінуўшчыны і сучаснасці, памкненнем работнікаў культуры выкарыстаць усе магчымыя рэзервы для ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы.

Стратэгія начальніка аддзела

Падшукваем будынак для музея

Ніна ПРЫХАЧ,
Ляхавіцкі райвыканкам:

— Узгадаем мінулы год. Ён стаў кропкай адліку для дзейнасці новай структуры — аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Аб’яднанне трох аддзелаў (юрыдычнай асобай дагэтуль з’яўляўся толькі адзін), стварэнне новай юрасобы прымусіла нас літаральна пагрузіцца ў юрыдычныя пытанні. Распрацоўвалі і зацверджалі палажэнні аб новай структуры, праводзілі яе рэгістрацыю, з нуля распачалі ўсё справаводства ў адпаведнасці з новай наменклатурай. Заключэнне новых кантрактаў з работнікамі — таксама кавалак працы. Прышлось перарэгістраваць усю маёмасць. Вось калі мы адчулі, што ў нашым штаце павінен быць юрыст...

Начальнікам аддзелаў давялося разбірацца і курыраваць тыя пытанні, якія раней не знаходзіліся ў іх кампетэнцыі. Нагрузка была вельмі вялікай, а часу на раскачку ніхто не даваў. А Ляхавіцкі раён, да ўсяго, меў гонар прымаць у сябе летась абласныя дажынкi. Вы ведаеце, якая гэта адказнасць для работнікаў культуры. Зрабілі ўсё годна. У раённым цэнтры адкрыўся пасля капітальнага рамонту кінатэатр «Кастрычнік». Цяпер тут — сучасны ўтульны інтэр’ер, дасканалая тэхніка. Мадэрнізавалі і Ляхавіцкую дзіцячую школу мастацтваў, а таксама — цэнтральную бібліятэку. Здолелі закупіць новыя музычныя інструменты, абнавілі сцэнічныя касцюмы. Словам, працавалі з максімальнай напружанасцю, але і аддача атрымалася належнай. Як ідэалагічнага работніка мяне радуе, што ў горадзе паболела сацыяльнай рэкламы, была выдадзена салідная кніга «3 мінулага — у будучыню» пра гісторыю Ляхавічаў...

У выніку аптымізацыі сеткі ўстановаў змяншаецца і колькасць гурткоў, аматарскіх аб’яднанняў. А ў адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай "Культура Беларусі" колькасць фарміраванняў павінна павялічвацца штогод на адзін працэнт. Гэта немагчыма з-за адтоку насельніцтва. Значыць паказчыкі трэба пераглядаць...

Што чакае нас у бягучым годзе? Нікога не здзіўлю, бо праблемы ў сферы рэгіянальнай культуры ў розных кутках краіны — падобныя. Варта дапрацаваць вельмі многія нарматыўна-прававыя дакументы. Да прыкладу, у выніку аптымізацыі сеткі нашых устаноў змяншаецца, натуральна, і колькасць гурткоў, аматарскіх аб’яднанняў. А ў адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай «Культура Беларусі» колькасць такіх фарміраванняў павінна павялічвацца штогод на адзін працэнт. Гэта цяпер — проста немагчыма з-за адтоку насельніцтва. Значыць паказчыкі, выканання якіх патрабуе Дзяржпраграма, трэба неадкладна пераглядаць...

Не стае фінансавання для ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы, не хапае і кваліфікаваных кадраў. Яны, як і паўсюль, старэюць, а моладзь не жадае ісці ў нашу сферу па прычыне малага заробку і надзвычай клопатнай работы.

Яшчэ адна праблема, якая датычыцца толькі нашага раёна: у нас і па сёння няма музея. Спадзяюся, што сёлета прыступім да рэалізацыі гэтага доўгатэрміновага праекта. Будынак пад музей ужо падшукваем. Варыянты ёсць. У выніку пастараемся задаволіць патрэбы культуры, ідэалогіі і патрыятычнага выхавання моладзі.

Валанцёрам — рэспект, музеям — камп’ютары

Некамерцыйная он-лайн-платформа сацыяльных праектаў Talaka.by, якая дапамагае актыўным людзям рэалізаваць значныя для грамадства ініцыятывы, прыступіла да камп’ютарызацыі раённых музеяў. Дабрачыннай ініцыятывай кіруе Арцёмій Панькоў.

Як знайсці спонсара?

Яўген РАГІН

Як ён паведаміў «К», праект так і называецца: «Камп’ютарызацыя рэгіянальных музеяў Беларусі». Яго валанцёры знайшлі спачатку аднадумцаў у адной з буйных ІТ-кампаній. Яна апрацоўвае вялікія аб’ёмы інфармацыі, карыстаецца самай сучаснай тэхнікай, таму пастаянна яе абнаўляе. «Бэушныя» камп’ютары (не самыя, як вы разумееце, горшыя) і вырашлілі бязвыплатна перадаць у музейныя ўстановы.

Ці цяжка было знайсці спонсараў-мецэнатаў? Па словах кіраўніка праекта, спатрэбілася ўсяго толькі трапіць у пэўнае месца ў канкрэтны час. Трапілі! І ў гэтым — сіла добраахвотнага валанцёрскага руху. Спонсары, адчуўшы энтузіязм і сацыяльную моц талакі, таксама становяцца валанцёрамі.

Чаму менавіта музеі, а не сельскія бібліятэкі ці клубы, частка якіх таксама пакутуе сёння з-за недахопу камп’ютарнай тэхнікі? Арцёмій Панькоў тлумачыць, што музей-

ная тэма цяпер вельмі яму блізкая, бо адна з чарговых ідэй звязана са стварэннем неформальнага музея электроннай музыкі. Але новыя ідэі нараджаюцца ці не штодня. Таму не выключана магчымасць таго, што пад валанцёрскую апеку патрапяць у свой час бібліятэчныя і клубныя ўстановы нашых рэгіёнаў.

А музеі абіраліся таксама талакой. Хтосьці з валанцёраў праекта наведваў калісьці ўстановы і на ўласныя вочы пераканаўся ў іхняй, мякка кажучы, не надта грунтоўнай матэрыяльнай забяспечанасці.

Ліст з падзякай у Мінск накіравала дырэктар Карэліцкага краязнаўчага музея Святлана Моніч.

— Я надаўна на пасадзе, — узрушана кажа яна, — і вось ужо працую

на новай тэхніцы. У выніку рэалізацыі праекта мы атрымалі і два камп’ютары, і прынтары да іх, якія сёння будуць падключаны. Вось такая нечаканая, але прыемная спонсарская дапамога!..

Ёткімі ж станючымі эмоцыямі перапоўнены і кіраўнік Вілейскага краязнаўчага музея Сяргей Ганчар, які сваю «дабрачынную» тэхніку гэтымі днямі толькі забірае. Камп’ютары ад сацыяльнай талакі, як паведаміў кіраўнік праекта Арцёмій Панькоў, трапілі яшчэ ў Клуб-музей Чэслава Немэна ў Старых Васілішках, што на Шчучыншчыне, і ў Любчанскі замак...

Дык хто яшчэ купіў новы камп’ютар? Не забывайцеся, што ў рэгіёнах установы культуры і старым рады...

Мы ўжо згадвалі, што Арт-цэнтр імя Марка Роткі адкрыўся ў латвійскім Даўгаўпілсе (колішнім Дзвінску Віцебскай губерні — прынамсі, на час нараджэння там будучага сусветна вядомага мастака ў 1903 годзе) у мінулым красавіку. Аказалася, для некаторых жыхароў горада гэты факт яшчэ па-ранейшаму знаходзіцца ў шэрагу навін, хоць новую “культурную кропку” ўжо цяпер прагнуць наведаць дасведчаныя жыхары Заходняй Еўропы і ЗША. “Пра тое, што ў нас адкрылася такая ўстанова, даведлася ад сяброў з Вялікабрытаніі”, — прызналася маладая жыхарка Даўгаўпілса, што працуе цяпер у Злучаным Каралеўстве. Так, не ў сталіцы Латвіі, а менавіта ў цэнтры яе ўсходняй правінцыі — Латгаліі — працуе сёння культурная ўстанова, дзе можна не толькі даведацца пра постаць аднаго з самых уплывовых экспрэсіяністаў свету, але і пабачыць яго арыгінальныя работы. Мяркуецца, што гэта цалкам заканамерна для малой радзімы любога слыннага мастака, калі яна знаходзіцца ў Еўропе? Вы памыляецеся! Калі даведваешся пра гісторыю стварэння Цэнтра, зноў пераконваешся, што збольшага поспех годных ініцыятыў залежыць ад імпульсу, розуму і працы асобна ўзятага энтузіяста.

Марк Ротка і латвійскі Даўгаўпілс: механізм фарміравання брэнда

яму настроіцца на далейшае ўспрыняцце жывапісу мастака.

Знаёмства з творчасцю класіка XX стагоддзя адбываецца ў наступных блоках: зоне, дзе прадстаўлены перыяды яго творчасці, пакой цішыні. Кульмінацыяй сектара, вядома, стала зала арыгіналаў... Што можна сказаць, пабачыўшы “Карычневы, чорны, сіена на цёмна-вініным” ці, да прыкладу, “Аранжавы і шакаладны”? Для тых, хто любіць мастака, — тое будзе, несумненна, асалодай, для тых, хто не падзяляе захапленне творчасцю Роткі, — паўнаватасная магчымасць адчуць трываласць гэтых колераў і патрапіць у медытатывуны партал ягонага жывапісу.

У структуру Цэнтра ўваходзяць таксама сектары сучаснага мастацтва, праектных і зменных экспазіцый. І калі камусьці не акажуцца даспадобы работы майстра (і такое бывае), наведвальніку ёсць

чым заняцца. Установу, пры тым, што пакуль яна не можа пахваліцца значнай уласнай калекцыяй твораў, зусім не назавеш правінцыйным музеем ці культурнай рэзервацыяй. Аднак яшчэ дзесяць гадоў таму і гэта ўсё было ўтопіяй, пра здзяйсненне якой можна было толькі марыць.

Узыходжанне да Роткі

— Мне падаецца, што ўсе гарады свету дзеляцца на дзве часткі: тыя, дзе нарадзіліся выбітныя мастакі, і тыя, якія зайздросцяць гэтым першым. Геній месца ў нашым свеце — падарунак нябёсаў.

Маё знаёмства з Фарыдой Зяляціла, аўтарам ідэі стварэння Цэнтра імя Марка Ротка, куратарам, таксама можна лічыць падарункам лёсу. Менавіта гэты работнік краязнаўчага музея ў свой час і пасунула з месца глыбы, якія, здавалася б, зрушыць немагчыма.

Нагадаем, у рубрыцы нашай газеты “Вяртанне імёнаў” артыкул пра мастака “Крыштальны шар Марка Роткі” выйшаў яшчэ ў № 32 за 2010 год. У тэксце Барыса Крэпака даследавалася, у тым ліку, і паходжанне творцы з беларускіх земляў.

— У мяне сумненняў і не было: ёсць толькі адна радзіма Марка Роткі, толькі адзін горад можа прэтэндаваць на гэтае “званне”, — выказвае яна сваю думку ў дачыненні да магчымасці ўзнікнення Цэнтра ў іншым месцы. — І да гэтай пары я магу толькі здзіўляцца, чаму ідэя пра стварэнне такой інстытуцыі не ўзнікла ў кагосьці іншага раней.

Усё пачалося, як распавядае Фарыда, з інтрыгі. Жанчына і не думала зрабіць справай жыцця стварэнне Цэнтра, але дапамог выпадак. У 1999-м музейшыца атрымала стыпендыю для працы ў аддзеле замежнага мастацтва Дзяржаўнага архіва Галандыі. Да гэтай пары знаёмства з постаццю і творчасцю Марка Роткі ў яе, лічы, амаль не было.

— На мой запыт вывезлі два вялізныя — да столі — вазкі манаграфій, каталогаў і кніг, прысвечаных мастаку, — узяўшы падзеі куратар. — І тут я перажыла сапраўдны культурны шок, уцяміўшы маштаб гэтай асобы. З таго моманту і пачалося маё ўзыходжанне да Роткі. Яно, у выніку, і прывяло мяне да думкі, што з такім падарункам лёсу абавязкова трэба штосьці рабіць.

І спецыяліст пачала свой паход па інстанцыях...

Мінск — Даўгаўпілс — Мінск

Пра тое, як ствараўся Арт-цэнтр Марка Роткі, і аб практычным досведзе яго ініцыятараў чытайце ў наступных нумарах газеты.

Як стварыць Арт-цэнтр?

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

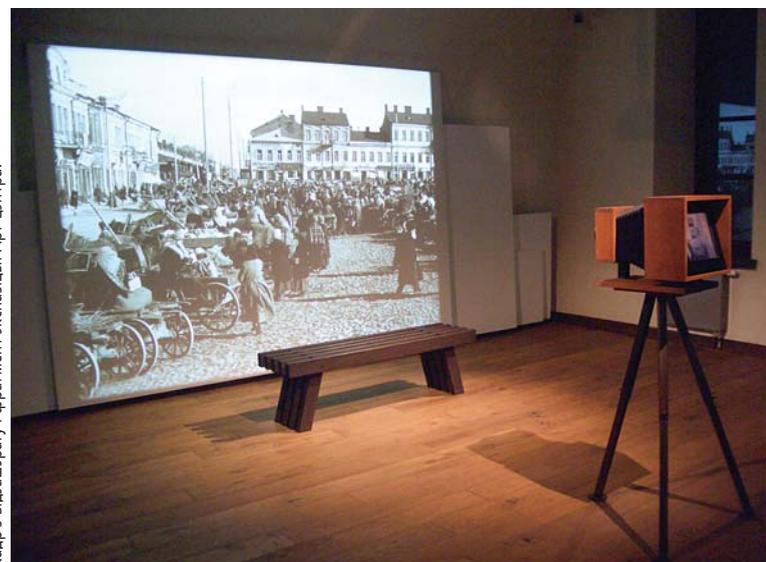
Мара, што стала явай

Цэнтр размешчаны ў будынку артылерыйскага арсенала Даўгаўпілскай (Дынабургскай) крэпасці 1833 года. Па нашых (ды і не толькі) мерках падобныя плошчы (зальы экспазіцыі займаюць больш за 2 000 квадратных метраў), уласна, само месца — помнік архітэктуры і горадабудаўніцтва XIX стагоддзя, — шыкоўны варыянт для ўстановы падобнага кшталту.

— У нас ёсць памяшканні для канферэнцый, камерная зала на 100 месцаў з цудоўнай акустыкай, арт-рэзідэнцыя для мастакоў, дзе яны могуць працаваць і пражываць, бібліятэка, кафэ... — ахвотна распавядае пра магчымасці Арт-цэнтра яго кіраўнік Аляксей Бурунаў. — Ды і, вядома, галоўны сектар, прысвечаны Ротку: яго стварэнне абышлося ў 200 тысяч долараў ЗША, абсталюванне — яшчэ 160 тысяч. Ды і зала, дзе размешчаны арыгіналы, самі разумеюцца, патрабавала значных укладанняў.

На дадзены момант у Цэнтры Марка Роткі знаходзяцца шэсць арыгіналаў майстра. Згодна дамоўленасці з нашчадкамі мастака — яго дзецьмі Кэйт і Крыстоферам, без дапамогі якіх стварэнне ўстановы было б немагчымым, — праз тры гады прадугледжваецца абнаўленне залы іншымі творами.

Дыгiтальная (алічбаваная) экспазіцыя сектара А, што распавядае

Кадр з відэафрагмента і фрагмент экспазіцыі Арт-цэнтра.

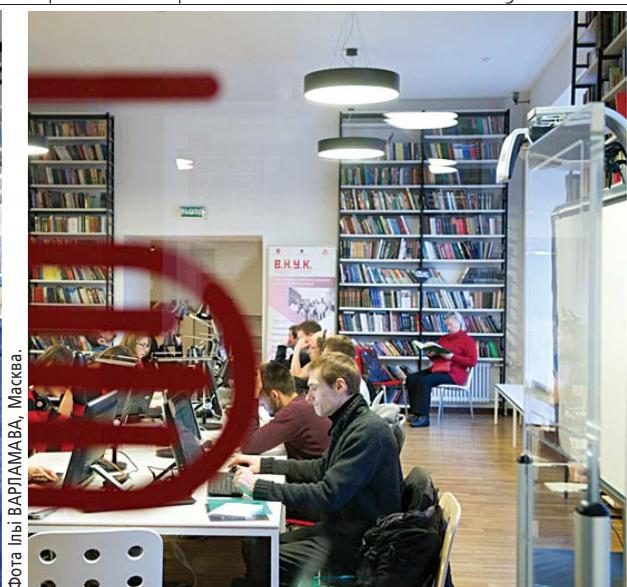

пра постаць народжанага Маркуса Ратковіча, — узорны прыклад таго, як можна сучасна і густоўна распавесці пра мастака-эмігранта. Галоўны ход тут — эфектная візуальная падача. Аблічча тагачаснага Дзвінска, горада, дзе правёў свае першыя дзесяць гадоў будучы прадстаўнік абстрактнага экспрэсіянізму, ствараецца з выкарыстаннем фатаграфіі. Але выявы Дзвінска мяжы стагоддзяў дэманструюцца на шэрагу вялізных экрануў у праекцыі інсталляцыі: фотаздымкі дапаўняюцца змястоўнымі цытатамі і адмысловым музычным суправажэннем. У выніку, наведвальнік атрымлівае не сухі пералік біяграфічных звестак, а хутэй, патрэбную ноту, атмасферны камертон, які дапамагае

Фарыда Зяляціла. / Фота да матэрыялу Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ.

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы: бібліятэка ў Расіі

Фота Ільі ВАРЛАМОВА, Масква.

Для каго рэальнасць?

Кастусь АНТАНОВІЧ

Прасторныя кабінеты са шклянёнымі сценамі, пакой для прэзентацый з мяккімі падушкамі-крэсламі, неабмежаваны бясплатны доступ да Інтэрнэту, магчымасць выпіць кавы з печывам. Усё гэта не апісанне офісных памяшканняў, а, як ні дзіўна, сучасных бібліятэк, якія зусім нядаўна адкрыліся пасля рэстаўрацыі ў Маскве. Але, калі быць больш дакладным, гэта апісанне той установы культуры, якая імкнецца прывабіць да сябе не толькі звыклія катэгорыі наведвальнікаў, але і моладзь, якая цікавіцца элітарнай айчынай і замежнай культурай і мастацтвам, модай, альтэрнатыўнай музыкай, артахўстным кіно. Моладзь, якая па розных прычынах забыла дарогу ў бібліятэку. Што і казаць, нават час працы новых бібліятэк (з 10-й да 22-й гадзіны) падладжаны пад патэнцыйных наведвальнікаў. І самае галоўнае — атмасфера. Як апісаў адзін з наведвальнікаў: “Уваход вольны. Заходзь і працуй — ніхто слова не скажа. Няма ні аховы, ні гардэробшыка, ніхто ні аб чым не пытаецца. Заходзіш, як у кафэ. Усё адкрыта і па-сяброўску”.

Гэтак сказаў пра майго сённяшняга героя Ілья Яфімавіч Рэпін. А яму верыць можна. Зараз я хачу распавесці пра жыццё таго выдатнага мастака-жывапісца, лёс якога самым непасрэдным чынам звязаны з нашай Беларуссю. На жаль, яго яшчэ мала ведаюць не толькі ў нас, але і ў Расіі (мастак лічыў сябе менавіта рускім жывапісцам): а ён быў акадэмікам імператарскай Акадэміі мастацтваў і членам Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. Затое яго літаральна абажаюць у Францыі і Бельгіі: у гэтых краінах ён пражыў амаль палову жыцця. У Брусэлі 23 снежня 1923 года знайшоў апошняе месца вечнага спачыну. Яму было 73 гады...

М. Кузнячоў. "Партрэт Івана Пахітонава".

выкарыстоўваў паліраваныя рыбіныя косткі, скальпелі, вельмі тонкія пэндзлі. Сярод дадатковых інструментаў — лупы, спецыяльныя здвоеныя акульры, вымяральнікі. Так ніхто да яго не працаваў: мініяцюрнымі мазочкамі ён дасягаў поўнай завершанасці і ў той жа час захоўваў свежасць непасрэднага ўспрымання натуры.

Па сутнасці, ён быў не толькі "чыстым" паэтам-лірыкам у пейзажы. Яго адлюстраванні прыроды часта ўключаюць у сябе невялічкія жанравыя сцэнкі, фігуры людзей і жывёл. Акрамя таго, Пахітонаў маляваў партрэты і нацюрморты, займаўся акварэллю і малюнкам. У яго творах вы не знойдзеце бур-

у адзеле рукапісаў Рускага музея, у архіве Краснадарскага краявога мастацкага музея імя Ф.Ф. Каваленкі захаваліся яго лісты да П.Трацяцкава, І.Астравухава, іншых дзеячаў культуры, якія адкрываюць некаторыя аспекты біяграфіі Пахітонава і ягонай творчай лабараторыі. У тым ліку ёсць звесткі і пра жыццё мастака ў маёнтку Жабайшчына (часам можна сустрэць — "Жабайшчызна").

Калі Пахітонаў купляў гэты маёнтка, ён меркаваў тут абсталявацца надоўга, мо — да канца жыцця. Вось што ён піша з Жупіля (непадалёк ад Льежа) І.Астравухаву 18 сакавіка 1906 года: "Жыву я зараз у Бельгіі. Мяркую тут прабыць да 1 жніўня. Потым вярнуся адсюль на сваё звычайнае месца жыхарства ў Мінскую губерню Мінскага павета ў маёнтка Жабайшчына. Адрас у гэтым выпадку для пісем і тэлеграм просты: Радашковічы, Пахітонаву. Колькі там прабуду, не ведаю".

І так здарылася, што ў тым жа 1906-м ён быў вымушаны пакінуць беларускі край, нягледзячы на тое, што усе яго паважалі: ад мастацкай эліты да простых сялян. Тая самая расійская эліта ўжо добра ведала мастака, які за гады прабывання ў Беларусі паказаў сябе вельмі таленавітым і непадобным да іншых жывапісцаў. Ён імкнуўся ўдзельнічаць у многіх выстаўках перасоўнікаў, у пецябургскай выстаўцы "Mignon", у выстаўках на поўдні Расіі. Менавіта ў гэты перыяд — час жыцця ў Жабайшчыне — яго прынялі ў члены Таварыства перасоўных мастацкіх выставак і абралі акадэмікам пецябургскай Акадэміі мастацтваў. Так, ён ведаў моц свайго майстэрства: "Не хачу вызначаць мастацкую каштоўнасць сваіх карцін, але ручаюся, што яна застанеца нязменнай". У выніку, як аказалася, меў рацыю.

Але не ўсе прымалі Пахітонава як рускага мастака. Адзін крытык, праўда, пазней, пісаў: "Для нас жа рускіх, Пахітонаў — мастак па сутнасці французскі; ды і не толькі для нас. Менавіта ў французскі раздзел вылучыць ягоную творчасць будучая гісторыя мастацтваў". Ды і еўрапейцы лічылі Пахітонава "самым французскім сярод рускіх пейзажыстаў". Такія ацэнкі не вельмі радавалі творцу. Практычна ўсё жыццё адчуваючы адмаўленне яго "рускасці", ён яшчэ ў канцы 1890-х скардзіўся П.Трацяцкову: "Як сабе хочаце, а я ўсё ж рускі мастак, і мне сумна падумаць, які невялікі і непрыкметны след я пакіну пасля сябе на радзіме".

Мастак Васіль Бакшэў, узгадваючы сваю сустрэчу з Пахітонавым, пісаў: "Не ведаю, чаму ў нас у Расіі Пахітонаў не карыстаецца такой папулярнасцю, як за мяжой. І.Рэпін жа, У.Макоўскі і К.Савіцкі вельмі высока цанілі Пахітонава". І ў іншым месцы ў Бакшэва: "У большасці мастакоў бачна, як намалявана, можна разгадаць тэхніку, а ў Пахітонава не зразумела: панамазана, пасчышчана і зверху зноў намалявана. А ўсё жыве, дыхае. Гэта па-сапраўднаму чарадзеі".

І тут, думаю, дарагога каштуюць падобныя словы Рэпіна пра нашага героя: "Гэта якісьці чарадзеі — мастак, так усё... віртуозна зроблена; як ён малюе — ніяк не разумею... Чарадзеі!"...

Працяг гісторыі пра лёс Івана Пахітонава, што так любіў Міншчыну, чытайце ў наступных нумарах газеты.

Барыс КРЭПАК

Упершыню я пазнаёміўся з творчасцю Маэстра (а па-іншаму цяпер я не магу яго назваць!), калі яшчэ быў студэнтам Ленінградскага ўніверсітэта. З Ленінграда я прыехаў на пару дзён у Маскву, а там якраз адбыўся вернісаж незнаёмага мне тады жывапісца. Іван Паўлавіч Пахітонаў — так яго звалі. Што-сьці ў гэтым прозвішчы пачулася знаёмае: ах, так, узгадаў — быў такі перасоўнік, сучаснік Рэпіна, Паленава, Сярова, Васняцова, Трацяцкава... А ў чым яго "разыначка" і своеасаблівасць як мастака — не ведаў. Падумаў, мабыць, ён проста з другога або трэцяга "разраду" перасоўнікаў. Такіх творцаў, так бы мовіць, "сярэдняй рукі", у рускім мастацтве другой паловы XIX ст. было шмат.

Але, калі паглядзеў экспазіцыю, прыйшоў у захапленне ад маленькіх пейзажных твораў Пахітонава — такая ў іх была пранізлівая пяшчотнасць, дзівоснае каларыстычнае майстэрства, зграбныя танальныя эфекты, адкрытая наросхрыст душа. І нейкая таямніца самой тэхналогіі жывапіснага пісьма: ніяк не мог зразумець, як гэта зроблена. Ён не быў падобны ні на Левітана, ні на Саўрасава, ні на Каровіна — ні на каго іншага з рускіх пейзажыстаў таго часу, ну, можа, штосьці нагадвала французскіх барбізонцаў і трохі імпрэсіяністаў...

Потым я нешта даведаўся пра гэтага мастака з розных крыніц, а калі прыехаў у Мінск, яшчэ раз здзівіўся. Аказваецца, у нашым Дзяржаўным мастацкім музеі БССР ёсць тры творы Івана Пахітонава з "беларускага цыкла", набытыя ў свой час Аленай Васільеўнай Аладавай — "Паляванне. Жабайшчына. Беларусь" (з паляўнічым і сабакам у полі), "Квітнеючы май" (з фігурай жанчыны ў цэнтры палатна) і "Зімовы дзень. Жабайшчына. Беларусь", якія паступілі ў музей, адпаведна, у 1946, 1959 і 1962 гг. Пазней адна работа — "Пейзаж з касцамі" — была набыта ў 1986-м ў Вольгі Антанюскай, калі музей узначальваў Юрый Карачун.

У сваім беларускім маёнтку Жабайшчына Мінскай губерні Пахітонаў напісаў столькі маленькіх палотнаў, "мініяцюрных перлін", па выказванні Рэпіна, што сёння немагчыма дакладна іх падлічыць. Сярод іх — "Ваколцы ў Жабайшчыне", "Збор бульбы", "Жніво", "Вясновы дзень" і шмат іншых "чыстых" паэтычных пейзажаў ды жанрава-пейзажных кампазіцый, большая частка якіх сёння раскідана па расійскіх і заходнееўрапейскіх музеях ды прыватных калекцыях. Канешне, сярод іх шмат работ, напісаных у Заход-

"Як ён малюе — ніяк не разумею... Чарадзеі!"

І. Пахітонаў. "Зімовы дзень. Жабайшчына. Беларусь".

Іван Пахітонаў: "Каштоўнасць маіх карцін застанеца нязменнай"

няй Еўропе, на Кубані і Украіне. Ёсць проста выдатныя карціны, якія ні ў чым не саступаюць па якасці лепшым творам французскіх барбізонцаў і раннім імпрэсіяністам. Напрыклад, як не любавалася такімі карцінамі, як "Лес паблізу Тора дэль Грэка", "Наваколле Льежа", "Нармандыя. Від на Суверэн Вандрот", "Зіма. Маёнтка", "Эфект", "Адліга. Руская зіма", "Жніво", "Паляўнічы зімой", "Мастак на беразе мора", "Вуліца ў паўднёвай Францыі", "Від на Бужываль", "Алешына заквітнела", "Пасля заходу сонца", "Барбізон", "Рыбацкі дамок у Ла-Пан", "Тру-Луэт, Зіма, Від з кватэры мастака", "Вяселле ў Матронаўцы", "На поўдні Расіі. Авецкі на тырле"...

Ёсць, праўда, выпадкі, калі з дапамогай падрабленых подпісаў творы прыпісваюцца Пахітонаву. Урэшце, мастак, які яшчэ пры жыцці сутыкаўся з фальсіфікацыяй сваіх работ, прадбачліва выкарыстоўваў у подпісах адмысловы "замес" фарбаў, пра што не ведалі і не ведаюць махінартары. Затое яны ведаюць, што самая маленькая работа Пахітонава каштуе нават не менш за іншую шматфігурную карціну вядомага жывапісца-перасоўніка другой паловы XIX ст., таму і ідуць на ўсе хітрыкі, каб падмануць экспертаў.

Пры напісанні карціны на маленькіх дошках чырвонага і лімоннага дрэва, і нават на кафлевых плітках, Пахітонаў

ных, шпаркіх рухаў і парываў: свет ясны, спакойны і гарманічны, бадзёрае свежае марознае паветра, цёплы вясенні вецер і нават адчуваюцца пахі зямлі ў летні поўдзень або ў восенскую пару. Але больш за ўсё мастак любіў зіму, называючы яе "верным сябрам". Крытыкі пісалі: "У яго карцінах нават адчуваецца свежае зімовае паветра. Яму варта толькі мазануць і ў гэтым мазку ёсць ужо ўсё! І ствалы дрэваў, і сучкі, і галінкі — гэта нейкае чараўніцтва!" Я ўжо не кажу пра бездакорную вернасць натуре, бліскучы пленэрны жывапіс, дзе зіхаценне святла і колеру дасягае дзіўнай дасканаласці!

Большая частка твораў Пахітонава засталася за мяжой, таму звесткі ў дарэвалюцыйным і савецкім друку пра творчую і асабістую біяграфію мастака вельмі адрывістыя і заснаваныя часта на разрозненых, выпадковых фактах і здагадках. Між тым, у Расійскім Дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва,

3 11 СТУДЗЕНЯ

а • ф • і • ш • а «К»

ДА 18 СТУДЗЕНЯ

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ Мастоцтва Беларусі
XII — XVIII стст.■ Мастоцтва Беларусі
XIX — пач. XX стст.■ Мастоцтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.■ Мастоцтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.■ Мастоцтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

■ **"Слуцкія паясы"**
(са збору Львоўскага
гістарычнага музея) —
да 18 красавіка.■ Выстаўка **"Сведкі
часу. Партрэт у рускім
жывапісе і графіцы XVIII
— XX стагоддзяў"** — да 2
сакавіка.■ Выстаўка **"Таямніца
ночы"** (да 85-годдзя

годдзя) — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ

В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕг. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя

■ **"Культура
1-й пал. XIX ст."**.НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

■ **"Старажытная
Беларусь"**.■ **"Беларусь XVI —
XVIII стст. у партрэтах
і геральдыцы"**.■ **"Водбіскі ваеннай
славы"**.■ **"Мастоцтва**г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81,
5 31 96, 2 06 02

Палацавы ансамбль:

■ Выстаўка **"L'ensemble"**
— да 1 лютага.Інфармацыйна-касаваы
цэнтр:■ Фотавыстаўка Віталія
Раковіча **"Ілюстрацыі да
гісторыі беларускай"** —
да 31 студзеня.ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"MIP"г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка фатаграфій
"Свет стары — свет новы".■ **"Высакародны шык
будуараў"** — да 20
студзеня.

Слановая зала

■ Выстаўка **"Дух часу і рас-
кошы: мода і стыль 1820 —
1920 гадоў"** — да 30 мая.■ **"У пошуках
папараць-кветкі"**
для ўсіх катэгорый
наведвальнікаў.■ Цыкл музейна-
педагагічных заняткаў з
элементамі тэатралізацыі
**"Дзядзька Янка,
добры дзень!"**.■ Выстаўка **"Я вам
прывёс напеў зямлі
бацькоўскай..."**,
прывесчаная Яну Райнісу
(з фондаў Аб'яднання
мемарыяльных музеяў).■ Выстаўка **"Іголки-
чараўніцы дзіўны след"**
— да 11 студзеня.■ Выстаўка жывапісу
Тамары Васіляўскене
**"Турботы і дні
Крысціёнаса
Данелайціса"**.БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫг. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.■ Выстаўка курскага ма-
стака У.Цяльных **"Счастья
крохотный лоскут..."** —
да 17 сакавіка.

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя
прадметы"** ("Дамавая
царква", паўночны рызаліт
палаца).■ **"Загадкавыя фантазіі
мора"** (грот палаца).■ Экспазіцыя, прывесчаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.■ **"Чырвоная
гасцеўня"**.■ **"Зала ўрачыстых
прывітаў"**.■ Экспазіцыя адкрытага
захавання археалагічнай
калекцыі музея
(цокаль паўднёвай галерэі).■ **"Старажытная
гісторыя Гомельшчыны"**
(археалагічная экспазіцыя).■ **"Вобраз каня ў
традыцыях нашых
продкаў"** —
да 14 студзеня.

Вежа палаца

Экспазіцыі:

■ **"Уладальнікі**■ **"ноч"** (з гісторыі белару-
скай батлейкі).ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫг. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.■ Пастаянная ваенна-
гістарычная экспазіцыя.■ Выстаўка тэхнікі
на адкрытай пляцоўцы.■ Выстаўка **"Пераможная
восень 1943 г."**.■ На тэрыторыі працуе
пнеўматычны цір.■ **"Музей крыміналіс-
тыкі"**.ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙг. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.■ Экспазіцыя **"Прырода
Лідчыны"**.

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752Гаўрылы Вашчанкі) — да 13
студзеня.■ Выстаўка **"Празрыстае"**
— да 13 студзеня.■ Выстаўка **"Роберт Генін.
У пошуках раю"** — да 3
лютага.■ Выстаўка **"Сыны
Беларусі"** (тры партрэты
пэндзя Уладзіміра Сталь-
машонка).Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея

Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ

"ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА

І-й ПАЛОВАЙ XIX ст."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.■ Пастаянная экспазіцыя:
**"Парадныя залы",
"Жыццё і творчасць
Валенція Ваньковіча",
"Сядзібны партрэт
XVII — сяр. XIX стст."**.■ **МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**г. Мінск, вул.
К.Маркса, 38.■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Дажынкi-2013"**.Спарткомплекс
"Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Беларускі
народны абраз XIX ста-**ў гарадской культуры
XIX — пач. XX стст."

Выстаўкі:

■ **"На роднай ніве"**.■ **"Экспануецца
ўпершыню"**
(з паступленняў 2012 —
2013 гг.).■ **"Белая Русь і яе
суседзі"** (са збору
Расійскага этнаграфічнага
музея).■ Выстаўка **"Банк
БелВЭБ: новае жыццё
нацыянальных скарбаў"**.■ Выстаўка **"Скарбы
Украіны"** — да 23 лютага.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Дзіва пад
мікраскопам"**.МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ
БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

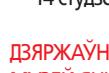
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Дажынкi-2013"**.НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСАг. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

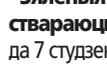
■ **"Якуб Колас. Жыццё
і творчасць"**.■ Інтэрактыўная гульня
"Таямніцы дома Песняра".■ Тэатралізаваныя экскурсіі
па казках, апрацаваных
Якубам Коласам для
школьнікаў малодшага
узросту.

Выстаўкі:

■ Навагодні конкурс для
дзяцей **"Гуляй, зіма, твая
часіна!"** — да 14 студзеня.■ Літаратурныя чытанні
да 300-годдзя з дня на-
раджэння літоўскага паэта
Крысціёнаса Данелайціса
— 14 студзеня.ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫг. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.■ Пастаянная экспазіцыя
"Шляхі" з праглядам
роліка ў 3D-фармаце.

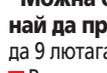
■ Інтэрактыўная гульня

Выстаўкі:

■ Мастоцкая выстаўка
**"Мінск — ведаць,
памятаць, ганарыцца"**
(да Дня горада Мінска).■ Выстаўка **"Беларусь.
Салдаты Перамогі"** —
да 31 студзеня.■ Міні-выстаўка
**"Зялёныя пацеркі
ствараюць цуды"** —
да 7 студзеня.ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬг. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

■ Выстаўка жывапісу
**"Я памятаю.
Я ганаруся!"** — да 12
студзеня.■ Выстаўка аб'ёмнага вя-
заньня кручком А.Ціханчук
**"Можна быць далуча-
най да прыгажосці"** —
да 9 лютага.■ Выставачны праект
**"Новае ў археалогіі
Гомельшчыны"** —
да 31 студзеня.■ Выставачны праект
"Звёздны ЗООпарк" —
да 2 лютага.■ **"Святыя абразы Ісуса
Хрыста і Божай Маці"**
— да 28 лютага.ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІг. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.■ **"Рэлігія і культура
ў Беларусі"** (ад старажыт-
ных часоў да XXI ст. —
архаічныя вераванні,
хрысціянскія канфесіі,
іслам, іудаізм).■ **"Эпоха. Час. Будынак"**
(гісторыя палаца, у якім раз-
мешчаны музей, сямейныя
традыцыі і каштоўнасці XIX
— пач. XX стст.).■ **"Пакліканьні"** (вобразы
святых у мастацтве).■ **"Цуд у Віфлеемскую**Гомельскага маёнтка
Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

■ **"Вядатнае і вечнае"**
(выстаўка літаратуры
к. XIX — пач. XX стст.
са збору князёў Паскевічаў).■ **"Класікі беларускага
мастацтва"**.

■ Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыі:

■ **"Свет звяроў
Гомельшчыны"**.

Выстаўкі:

■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

Свет субтрапічных
раслін і жывёл.ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІг. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

■ **"Рэлігія і культура
ў Беларусі"** (ад старажыт-
ных часоў да XXI ст. —
архаічныя вераванні,
хрысціянскія канфесіі,
іслам, іудаізм).■ **"Эпоха. Час. Будынак"**
(гісторыя палаца, у якім раз-
мешчаны музей, сямейныя
традыцыі і каштоўнасці XIX
— пач. XX стст.).■ **"Пакліканьні"** (вобразы
святых у мастацтве).■ **"Цуд у Віфлеемскую**

Выстаўкі:

■ **"Вядзём пачатак свой
ад Гедыміна..."**.■ **"Прадметы побыту
к. XIX — пач. XX стст."**.■ Выстаўка адной карціны
"Партызаны".■ **"Прывітанне,
ранейшая Ліда!"**.■ **"Музейна-вобразная
зала "Хрушчоўка-60"**.■ Турыстычна-пазнаваль-
ная праграма **"Праз вякі,
праз стагоддзі"** ў Лідскім
замку.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.■ Выстаўка **"Свет мёду"**.

ГАЛЕРЭЯ

■ **"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.■ Выстаўка работ
стыпендыятаў, лаўрэатаў
і дыпламантаў
спецыяльнага фонду
Прэзідэнта Рэспублікі
Беларусь па падтрымцы
таленавітай моладзі — да
19 студзеня.ШТОТЫДНЁВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ
ГАЗЕТАВыдаецца з кастрычніка
1991 годаЗаснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі БеларусьРэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі БеларусьГалоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫНСпецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ,
Алег КЛІМАЎ,
Вольга НАВІЦКАЯЗагадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОВМастацкі рэдактар —
Наталля ОБАДКарэктар —
Інга ЗЕЛЬГІСАдрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23Тэлефон-факс:
(017) 334 57 41

Рэкламны аддзел:

тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэдакцыйна
і не вяртаюцца.Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта, дату
выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
"Матэрыял на правах
рэкламы.

"Культура", 2014.

Індэкс 63875, 638752

Рознічны кошт 5 000 рублёў.

Наклад 7249